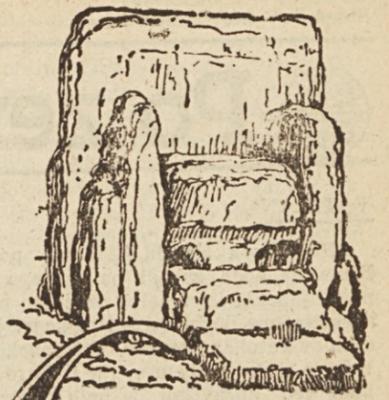

Korosška

Kronika

Izdeja:

BRITANSKA OBVEŠEVALNA SLUŽBA

Cene:

Za naročnike:

v tuzemstvu mesečno 2.— šilinga

v inozemstvu mesečno 5.— šilingov

POSAMEZNA ŠTEVILKA 50 GROŠEV

Leto IV.

Celovec, 2. junija 1948

Številka 27

Predsedniške volitve v Ameriki

Vsako četrto leto voli ameriški narod svojega predsednika in z ozirom na to, da je politična, gospodarska in vojaška moč Združenih držav ameriških v zadnjem pol stoletju neprestano naraščala in je danes sila prvega reda na svetu, so te volitve za Evropo, ki sta jo dve zaporedni vojni vrgli ob tla, razumljivo zelo velike važnosti. Zakaj in v koliko se Sovjetska zveza, oziroma komunizem zanimata za Evropo, ni težko uganiti. Združene države ameriške pa so vojaško-tehnično in industrijsko še vedno najmočnejša sila na svetu in usoda naše celine je od njenega zadržanja prav toliko odvisna kot od Sovjetske zveze.

Dvakrat so ameriške armade stopile na evropska tla in obakrat so bile zmagovite. Oba ta dva posega v svetovno vojno pa sta obenem pomenila dva odločilna poraza izolacionizma, to je one struje v ameriški politiki, ki se je protivila vsakemu poseganju v evropske razmere.

Pred tremi leti pa so Združene države izšle iz vojne kot praktični zmagovalec št. 1, ker so pri najmanjših žrtvah pridobile največ na moči in ugledu.

Novembrske ameriške volitve z ozirom na to torej ne bodo več v znamenju za ali proti izolacionizmu. Obe glavni politični stranki, demokratska in republikanska vodita danes skoraj isto zunanjepolitično linijo: zastopati in uveljaviti načela Atlantske karte in njenih štirih temeljnih svoboščin ter vztrajati na gospodarskem svobodu, ki jamči državljanu privatno inicijativo in s tem pridobljeno lastnino.

Dve državi-kolosa obstojata danes na svetu drug poleg drugega, njuna družabna in gospodarska načela si popolnoma nasprotujejo in čeprav v to odločilno dobo padejo ameriške novembrske volitve, je izid teh po eni strani največje važnosti za ves svet, na drugi strani pa dokaz zrelosti ameriške politične demokracije ki v najodločilnejših časih množicam svojih državljanov prepušča odločitev ter zaupa njih preprosti razsodnosti.

Oglejmo si v kratkih obrisih razmerje in izgleda na zmago strank, ki se potegujejo za predsedniško mesto.

Demokratska stranka je že nepretrgoma 16 let na vladi. Ta stranka je državi prinesla ogromne koristi. Njen veliki voditelj Franklin Delano Roosevelt je bil trikrat izvoljen za predsednika Združenih držav, vodil narod zmagovito skozi politične in gospodarske krize ter ga privedel tudi k največji vojaški zmagi v zgodovini. Znal je spretno in z rokavicami izvesti vrsto socialnih reform, ki niso izzvale trstov, potlačile delavske množice ter dvignile njih državljansko zavest, kar je bilo med vojno največjega pomena. Izostale so stavke in produkcija je nemoteno naraščala.

Po vojni pa Rooseveltov naslednik Truman in njegova stranka novemu razvoju nista bila vselej kos. Prišlo je do nasprotij s Sovjetsko zvezo in demokratska stranka kot pravkaršni nosilec politike zavezništva in prijateljstva do nje je vsled tega prva začela izgubljati na prestižu. Čeprav je krnilo zunanje politike obrnila skoraj 100% v nasprotno smer, t. j.: zavzela je odločno stališče napram sovjetskim zahtevam ter se v največji meri zavzela za obnovo Evrope, je to pri lanskih volitvah v obe zbornici vendarle ni rešilo občutnega poraza. Od takrat ne kaže, da bi si bila kaj opomogla, nasprotno: odcepitev njenega levega krila z Wallace-om na čelu ji je zadela nov udarec.

Republikanska stranka sestoji iz liberalcev, ki predstavljajo nekako njeno levo krilo, pa do njenega desnega, ki ga vodijo

(Nadaljevanje na 2. strani)

Kaj se dogaja v Jugoslaviji?

Kominforma je objavila v Pragi komunike, ki obsoja jugoslovansko komunistično partijo in njene voditelje ter jih izključuje iz bratske „komunistične družine“. Jugoslovanski komunistični partiji predlaga, naj odstrani voditelje, kateri so se izneverili ciljem marksizma in leninizma, ter postavi nove voditelje, ki bodo hodili po poti pravega komunizma.

Ta komunike vsebuje osem točk in je zelo oster. Med drugim izjavlja:

»Jugoslovanski voditelji niso pristali na bratsko kritiko ostalih komunističnih strank in s tem so postopali proti ustavi komunistične partije.

Mislili so, da bodo dosegli naklonjenost zapadnih kapitalističnih sil, če jim bodo nudili ugodnosti. S tem pa so odkrito stopili na pot imperializma in nacionalizma, ki ni sta v skladu s pravim marksizmom in leninizmom.

Ti voditelji ne razumejo dobro, kakšen je današnji mednarodni položaj. Mogli bi spremeniti Jugoslavijo v neko kapitalistično kolonijo in buržujsko republiko.

V teku zadnjih šestih ali osmih mesecev so v Jugoslaviji prevzeli oblast neki izrecni nacionalisti, katere so podpirali kmetje in manjši lastniki proti pravemu proletarijatu in delavcem.

Politika jugoslovanskih voditeljev napram Sovjetski zvezi je postala nevdržljiva. Policijski organi v Jugoslaviji so huje zasledovali višje sovjetske uradnike in predstavnike kakor pa kapitalistične agente. To je znak popolne degeneracije komunistične partije v Jugoslaviji.

Pravtako jugoslovanska komunistična partija ne uživa onega vpliva, katerega bi morala kot taka imeti. Narodna fronta ima več prednosti kakor komunistična partija. V partiji sami ne obstajajo ne kritika in ne prava demokratska čustva. Takšna politika predstavlja veliko nevarnost za vso Jugoslavijo.

Komunistična partija je pričela z osnovanjem novih zakonov, toda ti zakoni niso dobro pripravljene in bi mogli samo škodovati narodu.

Vse delovanje jugoslovanske komunistične partije je postalo ena sama avanturisti-

čna taktika, ki je usmerjena proti prijateljstvu s Sovjetsko zvezo. Prišlo je tako daleč, da sta bila prijatelja Sovjetske zveze, Žujovič in Hebrang, aretirana.

Vse to je popolnoma nevdržno. Poziva torej jugoslovansko komunistično partijo, da pregleda svojo antisovjetsko in antimarksistično politiko.

Komunike končuje s pozivom na vse zdrave elemente jugoslovanske komunistične partije.

Protest jugoslovanske partije

Jugoslovanska komunistična partija je izdala komunike, v katerem protestira proti neupravičenim obtožbam kominforme ter predlaga svojim članom, da še bolj razširijo svoje vrste.

Odmevi

Francoska, italijanska in bolgarska komunistična partija so uradno objavile, da se popolnoma strinjajo z izjavo Kominforme, ki obsoja jugoslovansko komunistično partijo.

Vest o obsodbi jugoslovanske komunistične partije je povzročila veliko razburjenje v vseh državah vzhodnega bloka. Na Poljskem bo to dalo novo upanje za čim večjo neodvisnost Poljske. Tudi na Finskem so desničarski listi objavili to vest na prvih straneh, dočim komunistični listi niso doslej objavili še ničesar. Za sedaj se je bati, da ne bi Sovjetska zveza podvzela drastičnih korakov za rešitev svojega ugleda.

Iz Trsta javljajo, da je tam nastalo veliko razburjenje med člani komunistične partije, ker ne vedo, na koga naj se sedaj obrnejo.

Irgun proti Haganahu

Iz Tel-Aviva poročajo, da se je tam zgodilo nekaj takega, kar bi utegnulo zelo škodljivo vplivati na celoten položaj v Palestini. To je bil odkrit spor med dvema judovskima strankama: med Irgunom in Haganahom.

Povod temu je dala stranka Irgun, ki je poskušala pripeljati količino vojaškega materiala z ladjo »Jabotinsky« in to proti vsem pogojem premirja v Palestini.

Ladja je prispela v Palestino v noči od 20. na 21. junij ter se ustavila nekje med Haifo in Tel-Avivom. Pristaši in vojaki Irguna, ki so bili na ladji, so takoj začeli z delom.

Toda kmalu je bila o tem obveščena stranka Haganaha. Pristaši Haganaha so prišli na lice mesta, da bi preprečili nezakonito dejanje Irguna. Obkolili so pristaše Irguna in jih pozvali, da naj prenehajo z delom in da se ladja vrne nazaj na odprto morje. Toda ti se za to opozorilo še zmenili niso. Nato so pristaši Haganaha začeli streljati. Irgunaši so odgovorili z ognjem in kmalu se je vnela ob morju bitka, ki se je razširila celo do mesta Tel-Aviva in na vso njegovo okolico. V teku dvajset ur je padlo 40 vojakov.

Ob koncu dneva je prišel z ladje »Jabotinsky« od pristašev Irguna poziv, da naj nihče ne stoji ob strani in da naj vsi sodelujejo pri uporu proti vladi. Vsa zadeva je kmalu postala resna. Irgun je bil vedno proti premirju in je sedaj javno pozval k

uporu. Ali hoče Irgun postaviti v slabo luč vso novo vlado države Izrael že takoj v začetku, tega za enkrat še nihče ne ve.

Poslednje vesti pravijo, da se je moral Irgun končno le vdati Haganahu pod sledečimi pogoji:

1. Izročitev vsega orožja Haganahu, razen tistega, ki je prišlo z ladjo in še ni bilo iztovarjeno.
 2. Irgun mora oddati vsa motorna sredstva.
 3. Vsi člani Irguna se morajo odzvati pozivu vlade, kadar jih bo ta poklicala.
 4. Predaja ladje z orožjem.
- Po poslednjih vesteh je ladja v plamenih. (Combat)

Dogodki v Berlinu

Dva milijona Nemcev v Berlinu bo obsodeno na stradanje, če Sovjetska zveza ne bo odprla meje med Berlinom in ostalim svetom. Zapadne velesile so obljubile tem Nemcem vso pomoč, ki jo morejo nuditi. Ameriška letala z hrano pristajajo v Berlinu vsakih pet minut. Sovjetske oblasti so izdale nalog, v katerem javljajo, da pisma in poštni paketi z znamkami iz zapadnih ozemelj ne bodo veljala za Berlin. Zavezniki so protestirali proti takšni odredbi, katero nazivajo za »enostransko«.

Čeprav je vest o obsodbi jugoslovanske komunistične partije zanimiva, vendar ni prišla čisto nenadoma. Že nekaj časa sem so prihajala k nam iz »železne zavese« znamenja, ki so bila zelo značilna. Prenehali so na primer veliki slavospevi maršalu Titu in njegovim prijateljem ter podobno. In ni še dolgo tega, ko je bil maršal Tito največji ljubljenec Sovjetske zveze in to vse do takrat, dokler ni začel govoriti o Balkanski zvezi. Misel take zveze Moskvi ni bila všeč in so Tita opozorili na to. Prav tako so opozorili tudi bolgarskega ministrskega predsednika Dimitrova. Ta je upošteval to opozorilo, dočim se Tito nanj ni oziral, kar pa je bilo v obeh moskovske komunistične partije velik zločin.

V izjavi Kominforme je govor o Titovi politiki napram Sovjetski zvezi. Ta Titova politika naj bi bila nevdržljiva. Tito si je upal spomniti se na to, da je prišel do oblasti brez pomoči Sovjetske zveze, kar je tudi zločin. Sovjetska zveza noče prijateljev in tudi celo slug ne, ampak zveste sužnje, ki naj slepo izpolnjujejo njene zapovedi.

Titu sedaj očitajo, da je preveč neodvisen. On je bil morda edini, ki ni nikdar imenoval Stalina »očec«, ampak samo »tovariš«.

»Železna zavesa« se je odgnila samo za hip in mi stojimo pred strašno tragedijo. Samo malo je še treba, da bodo Tita razglasili kot sovražnika vsega človeštva. Za sedaj mu očitajo samo njegovo politiko, ki ni v skladu s politiko Sovjetske zveze. Kaj bo prinesla bodočnost, se ne more reči. Toda nekaj je jasno: Sovjetska zveza ne bo prav nič pomišljala o ukrepih, samo da bodo njene zapovedi izpolnjene. BBC

Jugoslovansko zlato v USA proste

Zastopnik merodajne oblasti je izjavil, da bodo Združene države bržkone v teku prihodnjega tedna vrnile Jugoslaviji 55 milijonov dolarjev zlatih rezerv. Jugoslovanska vlada bo plačala Združenim državam 20 milijonov dolarjev za podržavljena podjetja, ki so bila ameriška last. Jugoslavija bo povrnila tudi stroške za obe sestreljeni letali. Denar bodo stavili v dinarjih na razpolago ameriškemu veleposlanstvu v Beogradu za kritje tekočih izdatkov. Poudarjajo, da zadnji dogodki ne bodo vplivali na ugoden sklep pogajanj med jugoslovanskimi in ameriški zastopniki. Opazovalci v Washingtonu so mnenja, da se Sovjeti upirajo povračilu škode zaradi podržavljenja ameriških podjetij v Jugoslaviji s strani jugoslovanske vlade. Sprejem teh predlogov s strani maršala Tita jasno kaže, da si on želi izboljšanje odnošajev med Jugoslavijo in Zapadom, posebno z Združenimi državami.

Pričakujejo novih vesti ne samo iz Berlina, temveč tudi z vladnih strani Anglije, Združenih držav in Sovjetske zveze, kajti vlade teh držav so se zavzele za položaj v Berlinu.

Maršal Sokolovski, sovjetski načelnik Berlina je odgovoril v nekem pismu generalu Robertsonu, angleškemu vojnemu načelniku v Berlinu, da so vsi ti ukrepi le začasnica, da bi se preprečilo prenašanje valut. To pismo ni bilo sprejeto z zadovoljstvom, ker ne priča o tem, da bi bilo v Berlinu kmalu upostavljeno normalno življenje.

Po zemeljski obli

VATIKAN

»New York Herald Tribune« poroča iz Rima, da bodo zaradi povečanega števila neitalijanskih kardinalov verjetno nekoliko spremenjene dolžnosti šestih najvišjih kardinalov katoliške cerkve. Vatikanski uradni tisk je potrdil glasove, da ti kardinali ne bodo več upravljali sedmih starodavnih škofij v okolici Rima. S tem si bodo vsak mesec prihranili dokaj časa, da se bodo lahko posvečali splošnim zadevam katoliške cerkve. Vatikan je pred izbiro, da spremeni delokrog nekaterih kardinalov, ali pa da poveča njihovo število. Ta potreba je nastala kot posledica dejstva, da je papež leta 1947 imenoval celo vrsto novih kardinalov, ki so raztreseni po vseh petih delih sveta. Edino 17 kardinalov je ostalo v Rimu, da pomagajo papežu pri vladanju katoliške cerkve. Vatikanski krogi še ne vedo, če je kaj resnice na tem, da bo število članov kardinalskega kolegija povišano na 100. Na to vprašanje lahko odgovori samo papež. Starodavne škofije v rimski okolici, ki so jih doslej upravljali kardinali, so: Ostia, Frascati, Albano, Palestrina, Sabina, Santa Rufina, Velletri, Frascati, Velletri in Albano, so med bitko za mostišče pri Anziju služili Nemcem kot opazovališča in so bili zelo bombardirani. Pri občinskih volitvah v Velletriju so zmagali komunisti, in tudi v ostalih 6 škofijah so dobili zelo visoko število glasov. V preteklosti so opravljali vsakodnevno dušno pastirsko skrbstvo v teh škofijah pomožni škofje, ki pa so se morali pri vsaki važnejši odločitvi obrniti na kardinala. Kardinali so birmali otroke, vodili dobrodelne ustanove, skrbeli za zaposlitev brezposelnih in vodili borbo proti krajevnim komunistom. Po novem načrtu bodo kardinali le titularni škofje teh škofij, vse delo pa bodo opravljali navadni škofje.

PALESTINA

Britanski obrambni minister Alexander je izjavil, da evakuacija britanskih čet iz Palestine dobro napreduje in da bo gotovo končana pred 31. julijem.

Da pa ne bi zaradi umika britanskih čet nastala nevarna praznina, ki bi bila lahko povod kršenju premirja, britanske vojaške oblasti v Palestini stalno obveščajo posredovalca Združenih narodov o podrobnostih evakuacijskega načrta.

ZDRUŽENI NARODI

Med različnimi problemi, ki jih bo morala Glavna skupščina Združenih narodov meseca septembra v Parizu rešiti, bo posebne važnosti vprašanje mednarodnega nadzorstva nad atomsko silo.

Atomsko vprašanje, o katerem je razpravljala zadnji dve leti komisija Združenih narodov za atomsko silo, je Varnostni svet predal Glavni skupščini zaradi sovjetskega veta na ameriško resolucijo, da naj bi svet uradno odobril načrt, ki ga je pripravila večina komisije. Temu načrtu, ki temelji na predlogih, katere so pred dvema leti stavile Združene države, se je odločno uprla Sovjetska zveza. Zaradi veta, ki so ga stavili Sovjeti na ameriški predlog, katerega pa je odobrila večina devetih glasov proti dvema glasovoma, so predložili in odobrili kanadski predlog, ki enostavno odstopa reševanje atomskega vprašanja prihodnji redni skupščini.

Med razpravljanjem je Gromiko poudaril, da je največja težava v stališču, ki ga zagovarja večina in po katerem bi morala biti ustanovitev učinkovitega sistema mednarodnega nadzorstva pred kakršnim koli dogovorom, ki ima namen proglasiti atomsko orožja za nezakonito.

Sovjetska vlada bi hotela, da bi bila uničena in proglašena za nezakonita vsa atomsko orožja prej, preden bi sploh pričeli pogajanja za nadzorstvo nad temi orožji.

Gromiko se je tudi odločno uprl predlogu večine o sistemu nadzorstva in še posebno tistim predlogom, ki predvidevajo ustanovitev mednarodne oblasti, ki naj ima v posesti, ki naj upravlja in nadzoruje atomsko silo v vseh delih proizvodnje. Tako nagradenje oblasti — je dejal — bi pomenilo zmanjšanje suverenosti posameznih držav.

Čeprav je večina priznala, da je ta pripomba upravičena, je pojasnila, da se je za kakršno koli učinkovito nadzorstvo nad atomsko silo treba odgovodati nekaterim tradicionalnim prednostim s strani vseh držav.

ZDRUŽENE DRŽAVE

Kongres republikanske stranke je soglasno sprejel program stranke za leto 1948, ki obvezuje svoje člane, da odločno razrešijo mednarodne probleme, da izdelajo skupino notranjih zakonov in se borijo brez premirja proti komunizmu.

Program je predložil senator Henry Ca-

bot Lodge Jr., ki je izjavil delegatom, da je ta program vodilo za bodočnost Amerike.

V onem delu programa, ki obsega splošno izjavo načel, so določene sledeče točke: Vzpostaviti in vzdrževati mir; zgraditi državo, v kateri bodo imeli vsi državljani možnost zaslužiti z lastnim delom toliko, kolikor je potrebno za trdno zboljšanje lastnih pogojev in pogojev družine in se truditi, da bodo blesteče ameriške tradicije svobode, enakih možnosti in pravice za vse, svetilnik za vse človeštvo, največje prostovoljno sodelovanje med državljani in najmanjše vmešavanje s strani zakona, seveda pa ne odkloniti njegovo uporabo, če je potrebno.

Pravice in dolžnosti delavcev odgovarjajo pravicam in dolžnostim delodajalcev. Te soodvisne pravice morajo biti zavarovalne pred izrabljanjem in nasiljem s katere koli strani, z upoštevanjem splošnega blagostanja vseh.

Stalna in učinkovita zaščita osebne časti posameznika in njegove pravice do pravičnosti ne glede na razlike rase, vere ali polti, sta naši osnovni načeli. Skušamo vedno združiti in okrepiti, a nikdar oslabiliti in razdvajati. V takem bratstvu bomo Amerikanci dosegli pozitivne uspehe in premagali vse ovire.

V onem delu programa, ki je posvečen zunanji politiki, pa je ta izjava:

Naša splošna obramba mora biti poenotena in okrepljena.

Našo zunanjo politiko posvečujemo vzdrževanju svobodne Amerike in svobodnega sveta svobodnih ljudi. Brez zlobnosti in brez želja po zavojevanju se bomo trudili za doseg pravičnega miru z vsemi narodi.

ČEŠKOSLOVAŠKA

V okviru slavnostnega zborovanja se je dne 27. junija izvršila ob navzočnosti ministrskega predsednika Zapotockija spojitvev komunistične stranke s social-demokratsko.

S tem je zopet ena socialno demokratska stranka v Srednji Evropi prenehala obstajati.

Generalni tajnik Slansky je izjavil, da je združitev napravila več kakor eno strankino organizacijo v industriji za odvišno. Predložil je konferenci naslednjo rešitev: »Ena tovarna — ena stranka.« Kakor javlja, je večina članov socialno demokratske stranke pristopila h komunistični stranki.

ITALIJA

27. deželni kongres Nennijske stranke se je sestal v Genovi, da bi razpravljal o tem, ali naj stranka še naprej sodeluje s komunisti ali ne.

Kongres bo zavzel svoje stališče napram trem predlogom. Prvi predvideva neodvisno linijo, drugi nejasno začrtano in na vse strani pomirljivo zadržanje, a tretja najožje sodelovanje s komunisti proti evropskemu načrtu za obnovo.

Predvideni izid bo najbrž sestava nove skupine disidentov pod vodstvom Romita, ki je predložil prvo resolucijo. Romita bo bržkone dovajal pripadnike te skupine avtonomnim Saragatovim in Bombardovim socialistom, ki so se oddvojili od Nennijske skupine, ki odobrava sodelovanje s komunisti.

AVSTRIJA

Zunanji minister Oskar Helmer je govoril pri dveh zborovanjih socialistične stranke ter zavzel avstrijsko stališče k zadnjim dogodkom v Nemčiji.

Avstrijski zunanji minister je dejal med drugim: »Zavezniki so imeli po koncu vojne dobre načrte. Toda vsi so se izjalovili.

Izgleda, da je lažje vključiti različnemu političnemu mišljenju združevati sile v vojno, kot pa jih privedi k skupni izgradnji miru. To smo doživeli že leta 1918.

Berlin je danes sod smodnika za svet. Spričo dogodkov v Berlinu moramo obdržati mirno in uravnano zadržanje.

»Vprašanje razseljenih oseb nam povzroča velike skrbi,« je dejal minister Helmer. »Usoda pregnanih, ki se nahajajo na naši zemlji, je kruta. Vsaka dežela se brani, da bi prevzela te deloma zelo marljive ljudi. Oni pregnanci, ki vrše pri nas poklic, za katerega primanjkuje delovnih moči, bodo dobili tudi avstrijsko državljanstvo. Vendar pa moramo od vseh pregnancev zahtevati, da se podredijo zakonom republike.«

Avstrijski zvezni kancler ing. dr. Figl je v sredo odpotoval na državni obisk v Švico.

NEMČIJA

Za trenutni položaj v Berlinu je značilno dejstvo, da je prekinjen ves ležiški promet iz in proti mestu, kot se zatrjuje, zaradi tehničnih težkoč na delu proge. Vedno je še tudi ukinjen avtomobilski promet, ki je bil prepovedan pred dnevi. Sovjetske oblasti so v notranjosti mesta ukinile dobavo električne energije zahodnim četrtim. Tudi rečni promet takorekó počiva.

Vse to je ustvarilo resen položaj, ker je Berlin odvisen od dobav iz zahodne Nemčije. Sicer proizvajajo določeno količino električne energije tudi v zahodnih predelih mesta, toda potrebne omejitve energije bodo povzročile težave v industriji. Glede življenja je britanski poveljnik izjavil, da zaradi obstoječih rezerv ni razloga za takojšnjo zaskrbljenost.

V mestu so organizirali nekatere demonstracije, ki naj bi očividno vplivale na mestni občinski svet, vendar niso dosegle zaželenega uspeha in tako lahko rečemo, da so oblasti in prebivalstvo Berlina mirni in da ne kažejo, da bi bile zaradi zgoraj omenjenih mer ustrahovane.

V pogledu denarnega položaja so bili storjeni prvi koraki za uvedbo nove in stalne valute v zahodnih področjih Nemčije preteklo nedeljo. Sovjetske oblasti so takoj podvezle ukrepe, da bi preprečile prinašanje nove valute v njihovo cono in so v določeni meri omejile promet ljudi proti Berlinu. Istočasno so najavili izdajo novega denarja tako za njihovo cono kot za Berlin.

Oblasti zahodnih sil so dale pobudo za sestanek štirih, na katerem so izjavile svoje soglasje za uvedbo valute sovjetske cone tudi v Berlinu, ako se to izvrši pod štiri-stransko kontrolo.

Ta pogoj je v skladu z obstoječimi štiri-stranskimi dogovori, a neglede na to ga Sovjeti niso sprejeli in vztrajali na tem, da ostane izdaja novega denarja za Berlin pod njihovim izključnim nadzorstvom.

Zahodnim silam zato ni preostalo drugega, kot uvesti v zahodnih predelih Berlina posebni denar, različen od onega, ki je bil uveden v zahodnih področjih.

Berlinske mestne oblasti so naročile nemškim oblastem posameznih predelov, da se pokorijo ukazom posameznih zavezniških poveljnikov. Tako sta zdaj ali bosta v kratkem v Berlinu v obtoku dve različni valuti.

Medtem ko v Londonu pozorno motrijo berlinsko vprašanje in se vršijo posvetovanja med britansko, francosko in ameriško vlado, proučujejo v britanski prestolnici tudi besedilo deklaracije varšavske konference, kot ga je priobčil tisk — uradno besedilo namreč še ni dospelo.

Varšavska deklaracija vsebuje, kot izgleda, vrsto »zahtev« do zahodnih sil, ki so vse že znane, z izjemo zahteve po umiku zasedbenih sil iz Nemčije v enem letu po sklenitvi mirovne pogodbe. Ta zadnja »zahteva« se pač slabo sklada s poudarkom, katerega polaga deklaracija na potrebo prepričive možnosti ponovnega nemškega napada.

V splošnem napravlja varšavska deklaracija vtis, da je namenjena v glavnem Nemcem v propagandne namene ter naj ustvari javno mnenje nemškega naroda proti zahodnim silam, ki jih obtožuje, da hočejo razdeliti Nemčijo, nasprotno pa predstavlja Sovjetce kot boritelje za nemško enotnost in kot prave prijatelje nemškega naroda.

Če kdo misli, da bodo Nemci ugriznili na ta trnek — pač podcenjuje njihovo inteligenco.

FINSKA

Na Finskem se vršijo volitve za parlament. Volilni boj je bil značilen posebno zaradi napadov levičarskih in desničarskih skupin na sestavo ekstremnega levičarskega »ljudskega bloka«, za katerega propagirajo komunisti. V političnih krogih v Helsinkih so mnenja, da bodo prinesle volitve za sestavo parlamenta le malo sprememb.

Drobne novice

Na Japonskem je zopet sledil silen potres, pri katerem je bilo 450.000 Japoncev ranjenih ali so izgubili svoje domove.

Rimski radio je poročal v torek z grško-jugoslovanske meje, da so na grški strani, severno od Florine v teku boji. Po tem poročilu je en bataljon jugoslovanske vojske prekorščil grško mejo in iskal v Grčiji zatočišče.

Med tremi češkoslovaškimi letalci, ki so v torek priležali v Francijo, je tudi zasebna tajnica bivšega predsednika Beneša.

DEWEY KANDIDAT REPUBLIKANSKE STRANKE ZA PREDSEDNIŠKO MESTO ZDRUŽENIH DRŽAV

Republikanska stranka je na svojem kongresu v Filadelfiji 24. junija izvolila guvernerja Thomasa E. Deweya za svojega predsedniškega kandidata. Dewey je dobil pri tretjem glasovanju vseh 1094 glasov.

AMERIKA BO SPREJELA 205.000 DP

Predsednik Truman je podpisal zakon, ki dovoljuje 205.000 beguncem prihod v Združene države v teku prihodnjih dveh let. Od teh bo 2.000 Čehov, ki so sedaj zbežali pred komunističnim režimom, 3000 bo sirot izpod 16 leta, ki so jih izgnali od doma.

Ostalih 200.000 bodo skrbno izbrali. Najmanj 80.000 bo moralo priti iz držav, katere je neka druga država priključila. Ostalih 60.000 oseb mora biti iz poljedelskih poklicev. Te osebe bodo morale izvajati tudi v Združenih državah svoj poklic.

»Predstavljam si,« je rekel Truman ob podpisu, »kako razočaranje bo ta zakon za mnoge begunce, žrtve preganjanja, ki so stavile svoje upanje v Združene države, kakor tudi za milijone naših državljanov, ki so jim želeli širokogrudno pomagati. Zakon bo razočaral tudi mnoge člane kongresa, ki so se odločili za pravični zakon v korist vsem beguncem. Upam, da se to grenko razočaranje ne bo spremenilo v obup.«

MARŠALA SOKOLOVSKEGA SO ZADRŽALI

V ameriškem predelu Berlina je ameriška policija ustavila maršala Sokolovskega, poveljnika sovjetskih zasedbenih čet v Nemčiji, ker je njegov avto prekorščil dovoljeno brzino. Reuter poroča, da so ga zadrževali okrog 30 minut.

KOMINFORMA SE JE SESTALA

Italijanski komunistični vodja Togliati je prisostvoval sestanku kominforme ob priliki svojega potovanja v vzhodno Evropo. Izide tega sestanka bodo v kratkem objavili. To je sporočila kom. partija v Rimu in je edino poročilo o sestanku kominforme. Do sedaj niso še objavili niti kraja, kjer se je sestanek vršil. Gospod Togliati je pravil svojim prijateljem, da je bil silno vesel, ker je videl Prago in Budimpešto.

PAPEŽ POMAGA GRČIJI

Po poročilih iz Rima, je poslal papež 120 milijonov draham grški vladi, da organizira evakuacijo otrok iz mest, katere ogrožajo komunisti.

KONEC ČEŠKOSLOVAŠKEGA ČASOPISA »PRAVO LIDU«

Češki časopis, glasilo češke demokratske stranke, ki je staro že 50 let, »Pravo Lidu« bo prenehalo izhajati s 1. julijem. Nadomestil ga bo komunistični list »Rude Pravo«. Novi list bodo poslali avtomatično vsem naročnikom bivšega demokratskega časopisa.

DELA VSTVO ODOBRAVA NAČRT ZA EVROPSKO OBNOVO

Na konferenci mednarodne delovne organizacije v San Francisku je izjavil britanski odposlanec, minister za delo Isaacs, da delavci odobravajo evropski obnovitveni načrt zato, ker se bojijo, da ne bi dolga gospodarska in politična nestalnost ogrožala človeških pravic in svobode posameznika.

O nasilju in zaslužjevanju za obnovitvenim načrtom govorijo oni, ki so primorali svoje sode, da so se odrekli sodelovanju pri tem načrtu. Delavci se niso odločili za sodelovanje pri obnovitvenem načrtu zato, ker jih je k temu prisilila njihova vlada ali še manj zato, ker jim je to priporočila tuja vlada, niti se niso odločili za to po diktatu kake politične stranke, ampak zato, ker so ta načrt svobodno proučili v okviru svojih organizacij in svobodno prišli do zaključka, da je edini cilj tega načrta izboljšanje evropskega gospodarstva.

Predsedniške volitve v Ameriki

(Nadaljevanje s 1. strani.)

skrajno konservativni in izolacionistični politiki a la Taber in Martin, ki sta nedavno v senatu skušala torpedirati kredite za Marshallov načrt in se je le energičnemu Vandenbergu posrečilo v zadnjem trenutku zadevo spet preokreniti.

Kongres republikanske stranke, ki je pred dnevi volil svojega predsedniškega kandidata, ga je izbral v osebi Deweya, izkušenega politika, ki zastopa sredinsko križno stranke. Za njegovo smer bi bilo značilno sledeče: nastopal bo verjetno še odločnejše napram Sovjetski zvezi, na drugi strani pa je proti prepovedi komunistične stranke; je proti izolacionizmu, pač pa za previdno angažiranje v finančnih zadevah. Ni genij ali velik duh, kot je bil Roosevelt, pač pa sistematičen in hladen računar. Prav ti dve zadnji svojstvi pa utegneta privedi tudi do presenetljivih okretov v njegovem delovanju.

Tretja stranka je najmlajša. Komaj nekaj mesecev je stara in jo vodi nekdanji Rooseveltov namestnik Wallace. Oslanja se na levičarske elemente ostalih dveh strank ter zagovarja zblizanje s Sovjetsko zvezo tudi za ceno lastnih žrtev. Wallace s svojo tretjo skupino nima izgledov na zmago, pač pa lahko enemu ali drugemu morda prekriža račune.

Tako presojava na splošno danes položaj ameriških strank in njih predsedniških kandidatov. Do novembra je pa še dovolj daleč in se utegne še kaj spremeniti. F. F.

Tehnika ameriških predsedniških volitev

(JOHN STEINITZ — New York)

Dne 2. novembra bo ameriški narod volil svojega predsednika za prihodnja štiri leta, pri istih volitvah tudi podpredsednika in drugo zbornico parlamenta. Istočasno bodo obnovili eno tretjino senata. V mnogih državah in občinah bodo volili ta dan guvernerje, župane, občinske organe itd. Te velike narodne volitve se vršijo vsaka štiri leta, vsako prestopno leto, vedno na terek po prvem ponedeljku mesca novembra, tako predpisuje zakon.

Volitve same se znatno razlikujejo od v Evropi običajnega postopka, kar ima svoje pravne, politične in v tradiciji dežele različne razloge. Za Evropeca je že to nenavadno, da se vršijo volitve na delavnik, seveda je dotični terek v Ameriki skoro v vseh deželah praznik ali polpraznik.

Volitve niso urejene popolnoma enotno; v Evropi le prelahko pozabijo, da so Združene države zvezna država, ki sestoji iz 48 držav, katere so glede volitev vezane le na nekatera posamezna navodila osrednje zvezne oblasti. Tako je na primer od leta 1920 bila uvedena z zveznim zakonom ženska volilna pravica po celi državi. Posamezne države so upravičene dovoliti volilno pravico le takim državljanom, ki znajo brati in pisati ter angleško govoriti in ki bivajo gotov čas, običajno eno leto v dotični državi. Volilna pravica prične običajno z 21. letom; le Georgija daje volilno pravico že z 18 letom. V prejšnjem stoletju so v južnih državah te (in še nekatere druge) določbe često uporabljali za to, da so odvzeli zamorcem volilno pravico; vendar je ta metoda, čeprav še danes ni docela izginila, na pomenu in obsegu v zadnjih desetletjih veliko izgubila. V pretežnem delu države ni nikdar obstajala.

Volitve so tudi v toliko zamotane, da se mora vsak državljan, ki se namerava poslužiti svoje volilne pravice, par tednov pred dnem volitev osebnostno zglasiti v svoji volilni pisarni in se dati vpisati v spisek volilcev, in to za vsake volitve na novo: v Ameriki namreč ni nobenih uradno vodenih volilnih seznamov. Razlog za to je v tem, da ne obstaja nobena policijska dolžnost prijavljanja: vsakdo lahko stanuje, kjer hoče, se seli v drugo mesto ali v drugo državo, ne da bi moral o tem javiti kakemu oblastvu ali policiji. Volilne sezname je potrebno torej na novo napraviti za vsake volitve.

Volitev ameriškega predsednika, ki se vrši po posrednem postopku, ima tri časovno jasno ločene stopnje. Prva stopnja, predvolitve (imenovano »Primaries«, primarne volitve), pravno niso sestavni del volilnega akta, so pa politično zelo važna predstopnja. V teh predvolitvah se potom javnih volitev, katerih se lahko vsakdo udeleži, določijo delegati strankarskih krajevskih skupin v posameznih državah na strankarska zborovanja (»Conventions«, na katerih se postavljajo predsedniški kandidati. Te predvolitve so torej notranje zadeve posameznih strank; njihov politični pomen pa je v tem, da izbira volilec sam med posameznimi kandidati. Ako se na primer v eni stranki trudijo politiki A, B in C za to, da bi bili postavljeni kot oficijelni kandidati za mesto predsednika, bodo poskusili v predvolitvah »spraviti skozi« čim več delegatov, ki so njihovi pristaši, da s tem povečajo svoje izgleda za dan strankarskega zborovanja. Predvolitve so tako značilne meritve moči, pri katerih se jasno pokaže priljubljenost kandidatov.

Volilec je torej oni, ki odločuje o tem, kdo naj bo v njegovi stranki postavljen za kandidata — in ne vodstvo stranke, kot je to v Evropi običaj. (Ako ima kaka stranka le eno samo prevladujočo osebnost, odpada element barometra javnega mnenja in predvolitve niso več zanimive.)

Predvolitve se vršijo običajno v mesecih aprilu in maju. Dnevi strankarskih zborovanj sledijo nato začetkom poletja. Letos bodo trije strankarski dnevi v Filadelfiji, drugi večinoma v New Yorku. Dan stranke sestavi konkretni volilni program stranke, ki prinese mnogokrat precejšnjih presenečenj, ker velike ameriške stranke (republikanci in demokratje) v nasprotju z običajnim sistemom v Evropi niso svetovnonazorsko vezane, torej niso enkrat za vselej navezane na liberalna, konservativna, socialistična ali krščanska načela. Stranke se temveč omejujejo v glavnem na programske točke dnevne politike, kot na primer davčna vprašanja in stabiliziranje cen, socialna politika, državna obramba, zgradba stanovanj iz javnih sredstev, urejevanje agrarnih cen kot tudi pereča vprašanja zunanje politike.

Poleg določitve volilnega programa je druga velika naloga strankarskih zborovanj postavitev uradnih predsedniških kandidatov. Pri tem pride mnogokrat do hrupnih prizorov na zborovanju. Ako je več približno enako priljubljenih in enako sposobnih kandidatov (s približno enako velikim

številom glasov delegatov), se prav lahko pripeti, da ne podajo prva glasovanja za nobenega kandidata večine; dogodilo so se primeri, da se je moralo vršiti nad 100 glasovanj, kar je trajalo več tednov, dokler ni bil določen strankin kandidat. V splošnem se v primeru take podaljšane »mrtve dirke« zedinijo na kakega kompromisnega kandidata.

Po koncu strankarskih dnevov prične pot — druga stopnja volivnega postopka — pravi volivni boj. Preje je bil že pregovor, tudi v Evropi, s kakšno ogromno količino propagandnih sredstev se je vodil ameriški predsedniški volivni boj; čeprav je še zdaj potrošnja letakov, volivnih shodov ogromna, je vendar volivna atmosfera postala nekoliko mirnejša: ameriški volilec zahteva danes bolj stvarne in politične podatke, kot na primer stališče kandidata do tega ali onega konkretnega političnega problema in le malo še sentimentalnih in senzacionalnih volivnih gesel.

Vendar kandidat še vedno običajno potuje z železnico ali letalom po vsej ogromni državi, da se osebno predstavi čim večjemu številu volilcev in da pride v stik s posebnimi željami, nazori in problemi vseh okrajev. Določene svoječasne izrastle volivne boja je zdaj odstranil zakon: tako se ne smejo udeleževati volivnega boja državni uradniki; denarni znesek, ki ga potroši kaka stranka za svojo volivno kampanjo, ne sme preseči določenega najvišjega zneska. Tudi morajo razni zasebni odbori, ki hočejo kakega kandidata finančno podpirati, ob-

javiti svoje denarno poslovanje in pojasniti oblastvom izvor svojega denarja: sindikat in gospodarskim združenjem je prepovedano iz svojega društvenega premoženja finančno podpirati kandidate za politične urade.

Volitev sama je, kot že povedano, posredna, to je, volilec glasuje dotični novembrski terek za volivne može, ki potem šele volijo predsednika. Vsaka od 48 ameriških držav postavi toliko volivnih mož, kot ima zastopnikov v kongresu, ameriškem parlamentu, in sicer v obeh zbornicah skupaj. Treba je torej izvoliti toliko volivnih mož, kot je kongresnih članov v senatu in predstavniški zbornici skupno, torej 531.

Dejansko je z izvolitvijo volivnih mož novi predsednik že izvoljen. Formalna volitev, tretja in zadnja stopnja, se vrši sredi decembra, ko volijo volivni može predsednika. V zadnjem času se zavzemajo nekateri za to, da bi to formalnost (ki je svoječasno pač imela svoj pomen) popolnoma izločili in s tem spremenili posredno volitev v neposredno.

V vsaki državi volijo listo volivnih mož vedno v celoti, »en bloc«, neupoštevaje manjšino. Ako je oddanih na primer v državi, ki voli 10 volivnih mož, 500.000 glasov za eno stranko in 300.000 glasov za drugo stranko, dobi močnejša stranka vse volivne može dotične države: 300.000 glasov manjšinske stranke je tedaj izgubljenih. Celo v velikih, gosto obljundenih državah (New York s 47 volivnimi možmi, Pensilvanija s

35, Kalifornija z 28) lahko torej tvorijo relativno male skupine volilcev, par tisoč glasov, jeziček na tehtnici, in odločijo, ako naj vsi volivni može dotične države, ki lahko med 531 volivnimi možmi cele dežele povzročijo odločitev, pripadejo enemu ali drugemu kandidatu. Prav lahko je torej mogoče, da ne odgovarja razmerje volivnih mož, kot se ti porazdelijo po strankah, točno razmerju oddanih glasov. Dejansko se je že dogodilo, da je večina par tisoč glasov v eni zvezni državi odločilno vplivala na končni izid.

Ako pri volitvah ne dobi nihče večine (kar je stvarno mogoče le, če se ne vrši volivni boj, kot običajno, med dvema kandidatom, temveč se volitev udeležuje tudi tretja ali četrta stranka), ako torej noben kandidat ne dobi večine od 266 glasov volivnih mož, — potem odloča kongres: predstavniška zbornica izvoli med onimi tremi kandidati, ki so dobili največ glasov, novega predsednika.

Med uradno zaključitvijo vlitve in nastopom službe novega predsednika (20. januarja sledečega leta), mine še nekaj tednov, ki so kot prehodna doba med staro in novo vlado politično nekača »mrtva sezona«. Odstopajoči predsednik ne izdeluje v teh tednih nobenih zakonskih predlogov več in tudi ne imenuje uradnikov. Za narod pa že uraduje novi mož, skozi mesec so bile politične stvari v središču splošnega zanimanja, zdaj pa se vihar hitro plega. Nasprotja in različnosti mnenj volivnega boja se kmalu pozabijo, premagana stranka se voljno, čeprav ne brez kritike podredi novemu državnemu poglavarju, v življenju posameznega državljanja pa zavzamejo zelo kmalu spet zasebna vprašanja dela, poklica, kupčije, rodbine itd. svoje navadno mesto.

Nova valuta v Nemčiji

Prvi odmev s strani nemškega ljudstva na razvrednotenje nemške marke v Zapadni Nemčiji nikakor ni nepovolen. V petek 18. junija zvečer so izšli časopisi v posebnih izdajah in ob koncu tedna so se povsod po trgih in ulicah gnetli ljudje ter razpravljali o dolgo pričakovani reformi, sicer razburjeno toda vedro.

Dejstvo, da je vsakdo lahko zamenjal osnovno vsoto 60 starih mark za 60 novih in da bodo uslužbenci dobili 70 odstotkov svoje plače za mesec junij že v novih markah, je marsikoga prijetno presenetilo. Toda nemirne množice je bolj navdajalo spoznanje, da je sedaj končno prišla sprememba, da se bo pričelo novo življenje in da je sedaj konec zastoju, ki ga je povzročila zadnja vojna.

Zavezniški in nemški strokovnjaki pa so bili v bolj resnem položaju. Vsi so si bili edini v tem, da je razvrednotenje nemške marke, ki ni imela več nobene kupne vrednosti, neobhodno potreben predpogoj za oživitve gospodarstva v Zapadni Nemčiji. Toda obenem so se dobro zavedali, da so pričeli z zamotano in smelo operacijo, čije uspeh je moral biti že v naprej zasjamčen in čije socialne in politične posledice so še nejasne.

Nedelja 20. junija je v enem dnevu stotila to, kar je inflacija v Nemčiji leta 1923 storila v enem letu: docela je izbrisala vse prihranke in vse denarno premoženje v Zapadni Nemčiji.

Še več, privedla je za nekaj dni vse Nemce, revne in bogate, na isto denarno raven. Vsak mož, žena ali otrok, je dobil 40 mark za tekoči teden (ostalih 20 mark so dobili v naslednjem tednu). Šele od tukaj dalje bo zopet imel eden več, drugi manj, kakor so pač dohodki in plače različni. Enkrat pozneje pa se bodo zopet pričele polniti blagajne, ki so bile sedaj temeljito izpraznjene.

Koliko denarja je bilo razvrednotenega, danes še ni točno znano. Cenijo, da je bilo okrog 60 do 80 bilijonov starih mark izročeni ali vknjiženi.

Najhuje so bili pač prizadeti vojni dobičkarji, verižniki in črnoborzijsenci, ki so namah izgubili svoje premoženje. Neizmerne vsote so ostale brez vsake vrednosti.

Upati je, da se bo želja po novem denarju in zaupanje vanj povečalo, kajti sedaj bo prišlo blago na trg, ki je dosedaj ležalo nakopičeno po skladiščih in ljudem bodo dostopne posebne dobrine, kot je tobak, tekstilno blago itd., ki so ga zavezniške oblasti namenoma zadrževale.

Ko bo vse to uresničeno, bo Zapadna Nemčija po nekaj tednih zmešnjave zadržala bolj normalno lice in sedanja trgovina z zamenjavanjem s svojimi preznimi prodajalnami, svojo črno borzo in sivim trgovom bo izginila.

Toda istočasno bo prišla na dan vse revščina nemškega gospodarstva, ki je dosedaj ostala deloma prikrita. Cene bodo morale zavzeti določeno višino. Življensko nevažna trgovina bo doživela polom. Trgovci z manufakturnim blagom ne bodo mogli več držati odvisnih nameščencev med svojim

osobjem in namesto pomanjkanja delovnih moči je v kratkem pričakovati, da se bo razširila brezposelnost.

Istočasno pa bo davčna reforma in ukrepi za »uravnavanje bremen«, ki jih bo nemška zakonodaja morala podvzeti še pred koncem tega leta, nekoliko omilila socialni položaj v povojni Nemčiji.

Glavni in postranski interesi Nemčije so v tem, da prepreči, da ne bi žopet, kakor v letu 1923, kdo obogatel na račun onih, ki skrbno shranijo vsak novac.

Zakaj je bilo to potrebno?

Ko so pred tremi leti prvi britanski vojaki prodrli skozi Siegfriedovo linijo v Nemčijo, so našli pred seboj deželo, katere denar ni prav ničesar pomenil; kjer se je plačevalo s cigaretami, mladimi prašički, zajci, šivankami, čevlji in še s tisočerm drugim blagom.

Nemška marka, ki je pred vojno ni imela visoke kupne vrednosti v inozemstvu, je bila sedaj komaj vredna papirja, na katerem je bila natiskana.

Nahajajoč se pred tem problemom, so zavezniški sklenili uvesti novo zavezniško okupacijsko marko.

Rusi so prav tako kakor zapadni zavezniški tiskali te zavezniške nemške marke. Izkazalo pa se je, da so Rusi natiskali toliko denarja, da ni bilo mogoče nadzorovati njegove višine.

»Ruska« okupacijska marka — z neznatno različnimi serijskimi številkami — je preplavila deželo.

Nastalo je nezaupanje. Kjerkoli je bilo mogoče, so se Nemci vračali k primitivnemu sistemu zamenjavanja. V transakcijah, kjer so uporabljali nemško marko, so cene rasle v bajne višine.

Nujna potreba po uvedbi stabilne valute, tako da bi Nemčije mogla sama upravljati svoje notranje posle in se ponovno vključiti v mednarodno trgovino, je privedla štiri velesile v Berlinu, da so pričele razpravljati o denarni reformi.

Tukaj, na isti skalni čeri, kjer je doživelo brodolom že toliko drugih poizkusov štirih velesil, je ruska opozicija izključila vsako rado v sporazum.

Dolgotrajne debate so se vršile naprej, medtem ko se je Nemčija vedno bolj pogrezala v depresijo. Meseca marca letos pa so Rusi načeli Zavezniški nadzorstveni Svet ter privedli vlado štirih velesil na rob prepada.

Toda premostitev ogromne vrzeli med izvozom in uvozom Zapadne Nemčije je bil pereč problem, ki ni mogel večno čakati, da se bodo štiri velesile sporazumele.

Od meseca marca dalje so zapadne velesile naglo pospeševale svoj načrt, da izvedejo valutno reformo v svojih zapadnih zasedenih ozemljih in ta načrt se je sedaj uresničil z uvedbo nove »zapadne marke«.

Namen je, zadobiti zaupanje v uradni značaj te zamenjave in postaviti nemško notranje in zunajno trgovino na lastne noge.

Plačilo vojne škode bodo uravnali tako, da bodo nekaj tega bremena odvzeli onim, ki so v vojni izgubili vse, ter ga porazdelili med one, ki so obdržali vse ali vsaj večino svojega premoženja.

Nedvomno je, da bo imela denarna reforma v Zap. Nemčiji daljnosežne posledice v sporih med Vzhodom in Zapadom.

Skoraj gotovo je, da bo Nemčija morala preživeti v prihodnjih mesecih celo vrsto kriz, ki bodo uravnavale njeno usodo za nekaj časa. (»Observer«)

Cene bodo sedaj ustaljene in nakopičeno blago bo prišlo v promet. Pričakuje se, da se bo proizvodnja povečala, čim bo videti, da ima nova valuta stvarno vrednost in kupno moč.

Zapadne velesile nikdar niso želele te enostranske reforme, toda rusko zaviranje jih je prisililo k temu. (»Daily Herald«)

Slike iz Moskve

Stanovanjski položaj v Moskvi mora biti obupen. Sledeči podatki zgovorno opisujejo položaj.

Pred revolucijo je nastanjena površina Moskve obsegala 12 milijonov m². Z raznimi petletkami se je ta površina povečala za 6 milijonov m². Med vojno ni bilo zgrajenih nobenih novih stavb, sedanja petletka pa predvideva povečanje za nadaljnje 3 milijone m². Do leta 1950 bi se torej morala nastanjena površina povečati na 21 milijonov m².

Trenutno razpolaga teoretično vsak prebivalec Moskve z 9 m³, dejansko pa je ta kvota mnogo manjša. Koncem vojne je obsegala Moskva okoli 18 milijonov m³ nastanjenega prostora; če bi res vsak prebivalec razpolagal z 9 m³, bi bilo zadostnih stanovanj komaj za dva milijona prebivalcev. V tem obdobju pa je prebivalstvo narastlo na okoli 2 milijona duš.

V letih 1946 in 1947 je bilo zgrajenih le 348 novih hiš in je treba vzeti trditev, da se je število građenj leta 1947 v primeri z 1946 zelo povečalo, zelo previdno.

Molotov, podpredsednik Izvršilnega sveta moskovskega sovjeta je v ostalem priznal, da gradbeni program za leto 1947 ni bil v celoti izveden.

Poudariti je pa tudi treba, da sovjet mesta Moskve ni v celoti odgovoren za nove zgradbe, temveč da odgovarja le za 18% v petletki predvidenih zgradb. Za ostalih 82% odgovarjajo razna ministrstva. Po nedavnih poročilih je pa le nekaterim ministrstvom uspelo izvesti nad 20% tozadevnega gradbenega programa in mnoga od njih niso sploh ničesar zgradila.

Če se hodj po mestu, je opaziti popolno neupoštevanje higienskih predpisov. Vzdrževanje večjega dela hiš je popolnoma zanemarjeno. Mase stanujejo mešano v eni sami sobi in to pod takimi pogoji, da bi se ob njih britansko ministrstvo za zdravje zgrozilo. (LPS)

Pisana poljana

Mauser Karel:

NOČ PRED SLOVESOM

(Odlomek iz romana)

Vedela je, da bo prišel trenutek, ko se bo morala razodeti, ko bo morala zvrniti s sebe svoj greh.

Besede je imela pripravljene, že tisočkrat na tihem izrečene, preplašene od težkih noči brez spanja.

Potihlo jih je izgovarjala in prisluškovala, kaj bo reklo srce.

»Tone, prišlo je in sama ne vem, kako. Zlomilo me je kakor suho vejo. Vem, takrat si ti trpel. Otrok je umrl, lep otrok je bil. Pogledaj ga na sliki. Že takrat sem te ljubila, toda ti nisi vedel za to. Zdaj, ko si se razodel, vem, da nisem prav ravnala, ker sem te ljubila, a njega, ki me je zlomil, sem sovražila, a vendarle grešila z njim.«

Tiho je bilo srce, tiho, kakor cerkvena vrata, ko je mežnar odzvonil marije in jih zaklenil z velikim nerodnim ključem.

Prišla je jesen z dežjem, z dolgimi pustimi dnevi in z nočmi, po katerih se je pretakala voda, da je klokotalo po žlebovih. Zjutraj so bile šipe rosne in komaj se je kaj videlo na razmočeno cesto, na oguljene sadovnjake in oskubljeno živo mejo.

Vsak večer je prišel Tone z zgornjega nadstropja, potrkal in vstopil, sedel na svoje mesto in govoril.

Marija ga je poslušala, toda vsi njeni čuti so bili samo pri neizrečenih besedah. Dežnica je šumela pod oknom in veter je zavijal v oguljenih krošnjah visokih češenj.

Prišla je jesen, a ona se ni izpovedala. Greh v njej je bil zabuhel, napet kakor utopljenec, ki ga vrže voda na suho in ga greje sonce.

Zima jo je za čas umirila. Prvo zasneženo jutro je bilo mirno, do kraja dognano in Mariji se je zdelo, da se je umiril tudi greh v njej, da leži na hrbtu in s steklenimi očmi strmi po njeni notranjosti.

Saj vendar ni kriva. Toneja je takrat komaj poznala. Njen predstojnik je bil, upravitelj šole in ona, komaj nastavljena učiteljica. Takrat je ljubila Andreja. Šele potlej ga je zasovražila. In ko ga je zasovražila, je vedela, da je Toneja ljubila od tiste ure, ko so ga pognali v Dachau.

Zimska tišina se je nazadnje zostrila v nož, ki je rezal huje kakor klokotanje dežja v jesenskih nočeh. Na beli sneženi odeji se ji je zazdel njen greh kakor zmrznjena vrana.

Tonej je govoril o poroki in bajal o sreči, ki je blizu. Ni mu upala pogledati v oči.

V februarju je zaprosila za premestitev. Ni povedala Toneju, zagrizla se je v svojo bolečino in se počasi pripravljala. Včasih se je nenadoma ustavila na sredi sobe in deklamirala svojo izpoved. Ni se ji zdelo strašno.

»Tisti večer mu jo povem, ko dobim rešeno prošnjo in zjutraj odidem.«

In če bi prosil, naj ostane?

Na to ni smela misliti.

Pomlad je obrisala sneg. Zacvetele so češnje in kostanjki pod Taborsko cerkvijo so vzdignili dolgo, belo cvetje izza košatih zelenih listov.

Tedaj je prišla rešena prošnja v dolgi ozki kuverti.

»Nocoj se izpovem,« je drhtela Marija.

Tonej je prišel kakor vsak večer, toda Marijina usta so bili zaprta. Ni se mogla obtožiti.

Tudi drugi večer se ni mogla.

Tudi tretjega ne.

Nato je prišel četrti, mračen, z oblaki, ki so viseli prav pri tleh.

Počasi je začelo pršiti — hladen, pust dež, ki rosi počasi, toda zdržema.

Marija je pripravila čaj z rumom. Tonej

se je usedel na svoje mesto in mirno mežikal prek mize.

»Nocoj je pusto zunaj. Takihle večerov sem se vselej bal. Kakor prihuljene vode so. Ne vidiš jim globine.«

Mariji so se tresle roke. Stvari po kovčegih so čakale in pri Pavlinu je naročila voz, naj jo čaka ob šestih.

Nocoj se mora izpovedati.

Tonej pije čaj in gleda vanjo.

»Nemirna si videti.«

Hotela ga je pogledati, toda solze so ji zalile oči.

»Kaj ti je vendar?«

Vstal je in se sklonil čez njo.

S prstom je kakor z dolgo, ozko šivanko pokazala na zid, na otroško fotografijo.

»To je moj otrok. Takrat sem lagala, ko si me vprašal. Bala sem se, ker si me obsodil v Cilki, ki mi je bila v grehu enaka. Zdaj vse veš in jutri zjutraj odidem.«

Položila je na mizo premostitveni dekret.

Tonej vzravnan strmi v mizo.

Marija čuti, kako se hreščé podirajo gradovi v Toneju, kako se lomijo sončne stavbe, kako padajo sanje.

»Odpusti, da nisem imela moči prej. Lagala sem sama sebi. Pojdi.«

Kakor velikanski stroj, ki se premika po daljnih vzvodih, se obrača Tonej proti vratom.

»Pojdi,« ponovi Marija.

Tonej odhaja. Marija sliši njegove težke stopinje po predsobi, po stopnicah.

»Ostani,« prosijo susedice. Srce ne more. Potem sede in napiše pismo. Zunaj je tiho, dež pridržano.

Marija stoji sredi sobe. Groza jo je, kar

se je bilo zgodilo. Izpovedala je svoj greh, razodela mu je praznoto svojega srca.

Sliši Tonejeve stopinje nad seboj. Kakor da se pogrezajo skoz strop in gredo ravno prek njene glave.

Marijo je strah, kakor da je sama z mrtvim človekom v sobi.

Nato sname z zidu otrokovo sliko. Drobni obrazek je resen, skoraj jokav.

Poljubi jo in spravi v kovčeg. Pohištvo in drugo bo odpremila prijateljica Milena.

Ne more verjeti. Greh, ki ga je izpovedala, leži zdaj izven nje, kakor nedonošen otrok, ki je mrtev. Lažje je v srečju. Samo Tonejeve stopinje nad glavo jo bolijo.

Ugasi luč. Tema je v sobi. Sedé na postelji poslušá korake nad seboj.

Ob šestih zjutraj pride Pavlinov hlapec z vozom. Bled stoji Tonej na vratih.

Marija mu seže v roko.

»Ostani, vseeno ostani!« jo zaprosi.

Ona ga pogleda s pordelimi očmi.

»Veš, kako si rekel takrat, ko si resnico govoril? Osutim rožam ne pomaga sonce. Ne sili me, ko ne morem.«

Sedla je na voz in hlapec je zamahnil z bičem. Dvignila je roko, toda Tonej je že utonil med vrati.

Bilo je megleno jutro in hladno, toda visoko nekje nad meglami je moralo sijati sonce.

Kolesnice za vozom je zalivala voda, zakaj cesta je bila razmočena in Mariji se je zdelo, da je v teh kolesnicah njeno življenje, ki ga ni mogla doseči.

Zamahnila je z roko, nato pa mirno obsedela.

Mojster čarodej

Za časa kralja Ludovika Filipa je živel na Francoskem znamenit čarodej, Robert Houdin po imenu. Nekega dne je dobil povabilo, naj pokaže svoje umetnosti in vragolije v dvorcu St. Cloud pred samim kraljem.

Houdin si je za to predstavo iztuhtal posebno mojstrovino, za katero se je kajpada skrbno pripravil.

Pri kralju in njegovih dvorjanih si je izposodil šest žepnih robcev, katere je zavil v paket in ga položil na mizo. Nato je naprosil tri navzoče osebe, naj vsaka na kosček papirja napiše mesto, kamor naj pričara ohih šest robcev v zavoju.

Ko je bilo to storjeno, je čarodej prosil kralja, naj on z vseh treh kosov papirja izbere ono mesto, ki se mu zdi najbolj prijavno.

»Poglejmo,« je dejal kralj Ludovik Filip, »kaj pravi prvi predlog: 'Želel bi, da bi našli robce pod enim teh svečnikov pri peči.' — Ne, to je preveč preprosto za našega čarodeja,« je nadaljeval kralj, »poglejmo naslednjo željo: 'Zavoj z robci naj se znajde na kupoli Invalidske cerkve!' — To bi že nekako šlo, toda kupola Invalidske cerkve je predaleč, — ne za robce, ampak za nas.«

Ko je kralj prečital tretjo željo, je skoraj škodoželjno vzkliznil:

»Gospod čarodej, prav močno se bojim, da vas bom spravil v zadrego. Tale tretja želja zahteva, da pričarate zavoj z robci pod korenine pomarančnega drevesa, ki stoji v drevoredu našega dvorca kot zadnje na desni strani.«

»Samo to, Veličanstvo?« se je hladnokrvno začudil čarodej. »Izvolite, ukažite in pokoril se bom.«

Kralj je medtem na tihem naročil nek-

terim svojim dvorjanom, naj takoj odidejo do omenjenega drevesa in naj ga strogo stražijo.

Nato je dejal na glas:

»Jaz sem se odločil za tretjo željo!«

Čarodej je na te kraljeve besede pokrnil zavoj z robci z neprozornim steklenim pokrovom, pograbil svojo čarodejno palico in začel nekaj skrivnostno mrmrati predse. Ko je čez nekaj časa dvignil pokrov, zavoja z robci ni bilo več; namesto njega so preseščeni gledalci videli krotkega belega goloba...

Nekaj časa so ljudje debelo strmeli v nezno živalico, toda kmalu so se spomnili, da se je treba sedaj prepričati, ali je čarodej res pričarala zavoj z robci pod pomarančno drevo. S kraljem na čelu so nemudoma odhiteli v drevored oranžnih dreves.

Tu je kralj najprej izprašal dvorjane, ki so stražili drevo, ali se je kdo medtem smukal okrog drevesa. Ko so ga le-ti zagotovili, da njihovim čuječim očem ne bi mogla uiti niti drobna miška, kaj šele živ človek, čeprav čarodej, je skomignil z rameni in škodoželjno se smehljajoč dejal čarodeju:

»Gospod čarodej, to pot sem pa prav močno v strahu za vašo čarobno palico.«

Nato je naročil strežajju, naj brž pokliče vrtnarje, da izkopljejo zemljo okrog drevesa in pogledajo pod njegove korenine.

Vrtnarjem ni bilo treba dolgo kopati in vsem gledalcem je kar zastal dih, ko so izpod korenin drevesa potegnili majhen železen zabojček. Bil je že močno načet od rje in je po vsem videzu moral že dolgo vrsto let ležati pod zemljo.

Čudno najdba so takoj izročili kralju. Vsi krog stojéci, pa so kar trepetali od nepotrpežljive radovednosti. Vsi skupaj so se vrnili v dvorano, kjer je na mizi še zmerom ždel beli golob. In glej, golob je imel okrog vratu svilen trak in na njem je visel majhen, močno zarjavel ključ. Čarodej je kralju izročil ključ in ga naprosil, naj blagovoli lastnoročno odpreti zabojček.

Kralju se je tresla roka, ko je vrtil ključ v ključavnici.

Prvo, kar se je prikazalo na dan, je bil orumenel kos pergamenta, na katerem je bilo napisano tole:

»Dne 6. junija 1786 sem jaz, grof Balsamo Cagliostro, zakopal tale železen zabojček, v katerem je šest žepnih robcev, pod pomarančno drevo v drevoredu dvorca St. Cloud. Čez 60 let točno istega dne bo ta zabojček z robci služil pri čarodejski predstavi, ki se bo vršila pred kraljem Ludovikom Filipom in njegovimi dvorjani.«

Kralj je bil ves proč od preseščeneja in je hripavo zaklical:

»Tristo kosmatih! To je pa že od sile! To je bilo pa resnično čarodejstvo!«

Na dnu zabojčka je res ležalo šest žepnih robcev...

Simon Jenko:

Srčno jih pozdravi

O večerni uri
stal sem poleg Save;
drla z glasnim šumom
je z višav v nižave.

»Mladi fant iz zdrave,
iz strani gorate
grem na južne kraje,
grem med svoje brate.«

Tak s šumečim glasom
bistri val mi pravi.
Dam mu naročilo:
»Srčno jih pozdravi!«

Janez Trdina:

Kazen prvim ljudem

V začetku so živeli ljudje brez velikega truda. Bog jim je bil podaril tako mogočno voljo, da so imeli vsega, karkoli so pozeleli. Takrat ni bilo na svetu ne mrzle zime ne pekočega poletja. Vsako žito in drevje je zelenelo, cvetelo in rodilo sad vse leto, kadar je kdo sam hotel. Pšenica je bila še enkrat višja od sedanje in klasje ji je šlo od vrha do tal. Jed je trebalo za živež le pripraviti; drugega dela z njo ni bilo: vzrasla in prišla je k ljudem sama od sebe. Človek je rekel jabolni: »Daj mi zrelih jabol!« — in tisti hip se je drevo napolnilo z najslajšimi jabolki in se je nagnilo k nje mu, da bi jih natrgal. Če ga je mikala riba ali kaka druga žival, priklical jo je z eno besedo k sebi in si jo skuhal ali spekel, kakor se mu je zljubilo.

V tej obilnosti in sreči pa so ljudje pozabili Boga in so se razvadili. Začeli so se med sabo črtiti, preganjati in moriti. In delali so lahko drug drugemu strašno škodo, ker je bila njihova volja tako močna, da se je zgodila vsaka nesreča, ki jo je želel človek svojemu bližnjemu. Mati je bila nejevoljna, da ji je Bog dal devet hčerá in samo enega sina, pa je velela: »O, da bi se ve, moje hčere, moja nadlega, izpremenile v jato belih gosi!« In kakor je to izustila, je zletela na ograjo jata devet belih gosi in z ograje je šla jata daleč naprej tja v deveto deželo. Bratu so se sestre smilile in šel jih je iskat. »To pa je dolga povest,« je rekla starka, ki mi je to pravila, »in sem jo že pozabila; samo to vem, da je brat nazadnje našel svoje sestre in jih je rešil materinega prokletstva.«

Ali drugi ljudje niso bili vselej tako srečni. Hudobni sinovi so želeli staremu očetu, da se naj živ pogrezne v zemljo, in to se je res zgodilo. Prijatelj je hlinil prijatelju ljubez. Imel je na jeziku med, na srcu pa led. Želel je prijatelju, naj se utopi v kaplji vode, in to se je precej zgodilo.

Ko je Bog videl te in še mnoge druge take grdoče, se je pokesal, da je dal človeku tako močno voljo, in mu jo je vzel. Odslej je moral človek trdo delati, če je hotel živeti; brez truda se mu ni nobena želja več izpolnila.

Za dobro voljo

Stroga pokorščina

Častnik (naroča slugi): »Tu sta dva 'kovača' (= 20 din); za tega mi kupi vardaric, za tega pa slanine.«

Sluga (se zbeگان kmalu vrne): »Gospod poročnik, 'kovača' sem dejal v žep in zdaj ne vem, za katerega naj kupim cigaret in za katerega slanine?«

Iz vojaške bolnice

Štabni zdravnik (asistentu): »Gospod kolega, mož na številki pet je izgubljen. Mene ne bo več, ker odpotujem za dva dni, sporočite mi pa, kdaj bo raztelesenje!«

Čez dva dni.
Štabni zdravnik: »Zakaj mi pa niste sporočili, kdaj je bilo raztelesenje?«

Asistent: »Oprostite, gospod štabni zdravnik, mož je ozdravel in bo danes odpuščen iz bolnice.«

Štabni zdravnik: »To ni mogoče — potem ste ga pa napak zdravili!«

Prinaboru

Polkovni zdravnik: »Ali imate kako napako?«

Rekrut: »Kratkoviden sem.«
Zdravnik: »Kako mi morete to dokazati?«

Rekrut: »Prav lahko. Ali vidite oni žebelj na steni?«

Zdravnik: »Vidim.«

Rekrut: »Jaz ga pa ne vidim.«

Umevna previdnost

Fant je bil obtožen, da je ukradel hlače. Branitelj ga je pa tako dobro zagovarjal, da je bil oproščen. Po razpravi zapuščajo stranke dvorano, oproščene pa še vedno sedi.

»No, zakaj ne greste tudi vi?« ga vpraše branitelj.

»Čakam, da odidejo tožitelj in pričé,« odgovori fant, »sem namreč v ukradenih hlačah.«

Ivan Cankar:

Iz bele krizanteme

Ena laž je bila, ena beseda, na katero sem mislil mnogokdaj, mislil nanjo z grenkobo v srcu.

»Ne ljubiš domovine, tujec si, brezdomovinec!«

Edino očitanje, ki mu nisem vedel ne odgovara, ne zagovora in mu ga še danes ne vem.

V molku je bil sram človeka, ki ne mara govoriti o svoji najgloblji ljubezni: ponos človeka, ki se ne zmeni za počestno žalitev. V nobeni drugi laži, ocenjevalci moji, niste razodeli toliko slepote, nevednosti in gole zlohotnosti.

Okoli, ozri se nazaj, prav do mraka otroških let! Kam je letelo vse hrepenenje, komu je bila darovana najboljša moč srca in razuma, odkod je vrela, kam se je vračala vsa

radost in bolest? — Resnično, domovina, nisem te ljubil kakor cmerav otrok, ki se drži matere za krilo; tudi te nisem ljubil kakor solznomehkorni vzdihovalec, ki ti kadri v lice sladke dišave, da te skele uboge oči; ljubil sem te s spoznanjem; videl sem te vso, v nadlogah in v grehah, v sramoti in v zmotah, v ponižanju in v bridkosti; zato sem z žalostjo in srdom v srcu ljubil tvojo oskrunjeno lepoto, ljubil jo stokrat globlje in stokrat višje od vseh tvojih trubadurjev!

Moje delo je knjiga ljubezni — odpri jo, domovina, da boš videla, kdo ti je pravičen sin! Dal sem ti, kar sem imel; če je bilo veliko ali malo — Bog je delil, Bog razsodi! Dal sem ti svoje srce in svoj razum, svojo fantazijo in svojo besedo, dal sem ti svoje življenje — kaj bi ti še dal?

Za naše gospodarje

Podkožni obad ali zolj

Paša ima izredno ugodne učinke na razvoj živalskega telesa in splošno na zdravje živali.

Vendar pa so izpostavljene živali na paši tudi mnogim nevarnostim in boleznim, ki jih v hlevu ne dobijo.

Med nadloge, ki napadejo le živali na paši, spadajo tudi ličinke ali ogrci podkožnega obada. Te ličinke, ki so res prava nadloga, morejo izredno škodljivo vplivati na razvoj govejih živali na paši.

Škoda, ki jo povzročajo te ličinke v naši živinoreji, gre letno v 100 in 100tisoče šilingov.

Te ličinke ali ogrci so le razvojni stopnja podkožnega govejega obada ali govejega zolja.

Poznamo dve vrsti podkožnega govejega obada: velikega in malega.

Veliki podkožni goveji obad je muha, 14 do 16 milimetrov dolga, njena temeljna barva je črna. Na prsnem in zadnjem delu telesa je poraščena z gostimi dlačicami in zato izgleda na teh delih zelenkasto-rumene barve, ker so dlačice take barve.

Mali podkožni goveji obad je muha, ki je malo manjša in ima dlačice na prsnem in zadnjem delu telesa belkaste barve.

Pri razpoznavanju podkožnega obada moramo vedeti še, da niso podkožni obadi muhe, ki imajo rilček, katerega zapčijo v kožo in sesajo kri. Podkožni obad nima rilčka in sploh ni sposoben, da bi si mogel sam iskati hrano in bi jo mogel vsrkavati.

Zato tudi živijo ti obadi kot razvita žuželka le malo dni. Ker ti podkožni obadi tudi ne morejo daleč leteti, nastaja in se razmnožuje ta obad na pašniku, kjer že je. Le redko pride ta obad kot razvita žuželka, torej kot muha, z drugih pašnikov na pašnike, kjer ga še ni.

Podkožni goveji obad se plodi v mesecih junij, julij in avgust. Ob vročih in soparnih dneh prileplja samica jajčeca na kožo oziroma dlako živali na paši in to na tanke dele kože.

Iz jajčec se izležejo v treh do štirih dneh izredno male ličinke, ki si prevrtajo takoj pot skozi kožo v notranjost živalskega telesa. Po približno sedmih mesecih se pojavijo ličinke pod kožo na hrbtu, kjer nastanejo znane male vzbočine, podobne oteklinam.

Da morejo ličinke dihati, prebodejo oziroma zvrtajo skozi kožo okroglo luknjico in tako seveda izredno poškodujejo kožo in ji znižajo vrednost.

Živali, ki se pasejo le zvečer in zjutraj, med glavno vročino dneva pa so v hlevu, dobijo le redko ličinke tega obada. Živali pa, ki so preko celega dneva na paši in to predvsem mlade goveje živali, imajo večkrat po 50 do 100, pa tudi do 200 ličink pod hrbtno kožo, ena vzbočina je poleg druge.

Svinje - na sonce!

Ena največjih napak, ki jo naši svinjereji nikakor ne morejo opustiti, da imajo svinje poleti in pozimi, to je skozi celo leto, zaprte v temnih, vlažnih, zatohlih svinjarnih, kjer imajo živali komaj toliko prostora, da se morejo obrniti.

Posledica tega je: počasen razvoj živali, nezadostno pridobivanje teže, slaba izraba krme, mnogo in neprestane bolezni, malo pujskov, velika izguba pri mladih živalih, z eno besedo: pri svinjereji je več izgube kot dobička.

Vsemu temu pa kaj lahko in hitro odpomoremo s tem, da omogočimo živalim čim več gibanja na prostem. Za pitovne živali to že ni tako neobhodno potrebno, četudi tudi njim ne škoduje. Te živali naj imajo na prostem vsaj toliko prostora, da se morejo temeljito sončiti.

Živali pa, ki še rastejo, ki jih še ne pitaemo, zlasti pa plemenske živali, potrebujejo nujno večje tekalnišče, večji prostor, kjer se lahko pasejo in tudi po mili volji rijejo po zemlji.

Žuželke in razni ogrci, ki jih dobijo svinje v zemlji, so dobra beljakovinska hrana, prst pa, ki jo svinje žrejo, jim je naravnost potrebna, zato koristna in nikakor škodljiva.

Ako pa hočemo za svinje še posebno skrbeti, jim poskrbimo še možnost za kopanje. Nobena domača žival se ne koplje tako rada kot pa svinja. Ako nima vode, se koplje tudi v gnojnici. Ni pa s tem rečeno, da je svinja nečista žival, ako se koplje v vsaki mlakuži; poskrbimo živalim za kopanje čisto vode v plitvem bazenu, pa se ne bodo kopale v mlakuži in v gnojnici.

Razumljivo je, da zaradi te nadloge živali zelo trpijo, slabo se pasejo, malo pridobivajo na teži ali pa tudi še shujšajo. Krave pa seveda izgubijo na mleku. Razen tega so take živali mnogo manj odporne proti raznim boleznim na paši.

V bubicah se nato razvijajo ličinke, ki hitro rastejo in dosežejo dolžino 2 do 3 cm, debele pa so do 1 cm. Po približno štirih mesecih popolnoma dorastejo, dozoriijo in zapustijo v maju, juniju in juliju skozi luknjice na koži živalsko telo in padejo na pašnik. Tu se hitro razvijajo v zemljo in s tem zabubijo. Po štirih do šestih tednih izleti iz bube muha, ki spet takoj po oploditvi polaga jajčeca na kožo živali na paši.

Edino res uspešen način zatiranja tega mrčesa je v tem, da pravočasno ubijemo ličinke pod kožo. Zato bi morali vsi kmetovalci skrbeti, da ne pride na pašo niti ena žival z živimi ličinkami pod kožo.

Prvotno so uničevali ličinke z raznimi ke-

Ko kruh zori

(NEKAJ NAVODIL ZA NAŠE KMETOVALCE ZA JULIJ)

Na polju

Preglejmo krompirjeve njive in njive s peso. Gotovo so tu prazna mesta, ki jih zasadiamo s sadikami krmne pese. Zato imamo na malem prostoru na vrtu že za ta primer vedno pripravljene mlade pesine sadike.

V mesecu juliju je žetev prvih oljnatih rastlin: repice, ogršice in lana.

V mesecu juliju je pa tudi glavna žetev ozimim: ječmena, pšenice in rži. Nepravilno je z žetvijo čakati predolgo, ker začne zrno odpadati oziroma se klasje lomi; ravno tako pa je tudi nepravilno začeti z žetvijo žita prezgodaj, ko še ni popolnoma dozorelo, ker je izguba na teži prevelika. Žito je dozorelo za žetev, ko moremo zrno prelomiti na konici nohta.

Takoj po žetvi strnišča preorjemo in zasejemo strniščne sadike (ajda, repa, zelena krma). Zlasti je važno zasejati strnišča s krmnimi rastlinami, kot so kuruza, razne žitne mešanice z grašico, ako bi drugače imeli premalo sena za jesensko krmiljenje živine.

Travnike branamo. Pri košnji detelje določimo gotovo površino deteljišča za seme.

Pri deteljah in na travnikih s trojno košnjo v mesecu juliju drugič kosimo.

Sadonosniki

Sadna drevesa, ki so s sadjem zelo obložena in ako nam čas dopušča, pinciramo, to je odrežemo konice, vršičke vejic. Ta drevesa tudi zalivamo z gnojnico.

Pobiramo sadje, ki že odpada. Zelo zgodnje vrste sadja ta mesec že dozorevajo.

Koncem meseca moremo že pričeti z okuliranjem na speče oko.

Na breskvah se večkrat pojavi bolezen kodravost. Taka drevesa v juliju škropimo z raztopino solbarja.

75 let kmetijske visoke šole

Že star pregovor pravi: Praksa brez teorije je kakor slepec na veliki cesti in teorija brez prakse je kakor voz brez osi.

To velja zlasti še v kmetijstvu, ki sicer po mnenju večine prebivalcev ni nič drugega kot le praksa, samo mehanično delo, kjer pač teorija nima nič opraviti.

Toda tudi kmetijstvo je znanost in v današnjem času tudi praktični kmetovalec brez uporabe izsledkov kmetijske znanosti v raznih kemijskih, geoloških, botaničnih in drugih laboratorijskih pri vseh še tako veliki praktični pridnosti in marljivosti ne bi mogel shajati. Saj bi njegovi pridelki kljub neprimerno napornemu delu bili tako nizki, da niti sam ne bi mogel živeti od pridelkov svojega dela.

Brez kmetijske znanosti ne bi vedeli skoraj ničesar o sestavi zemlje, ne bi znali pravilno gnojiti, ne bi vedeli ničesar o življenju v zemlji, o razkranjanju zemeljskih delcev. Ničesar ne bi vedeli o sestavi semen, o rasti in življenju ter potrebah rastline. Tudi ne bi vedeli ničesar ali le prav malo in nezadostno o življenju in potrebah naših živali. In še mnogo, mnogo drugih zanimivih, pa še bolj koristnih stvari iz kmetijstva ne bi vedeli.

Najpreje so seveda kmetijska veleposestva spoznala, da je za povečanje in izboljšano kmetijsko proizvodnjo potrebno mnogo znanja. Zato so ti veleposestniki hoteli, da imajo njihovi upravitelji poljedelskih in gozdnih posestev čim večjo kmetijsko izobrazbo.

mičnimi sredstvi in s petrolejem, s katerim so drgnili kožo. Ta sredstva pa so deloma predruga, deloma pa zelo nezanesljiva v učinku.

Najboljši in najbolj priporočljiv je tale način uničevanja ličink: z iglo, ki je na koncu ukrivljena in je podobna igli za kvačkanje oziroma pletenje, nabedemo previdno skozi luknjico ličinko pod kožo. Nato ličinko malo dvignemo in s pomočjo pincete izvlečemo ličinko iz vdolbine ter jo takoj uničimo.

Še bolj enostavno je, ako ličinko le malo izvlečemo skozi kožno luknjico in ta del nato s škarjami odrežemo. Takoj izteče skozi kožno luknjico kot bledo-rumenkasta gosta tekočina ostala telesna snov ličinke, čez nekaj dni pa iztisne govedo skozi kožo še kožico mrtve ličinke.

Ni pa dosti, da uničuje ličinke le en ali dva živinorejca, ostali pa pustijo, da se ličinke razvijajo, odpadejo na pašnik in ga tako ponovno okužijo, temveč morajo to storiti vsi.

Zaradi izredno velike škode, ki jo ta mrčes povzroča leto za letom na zdravju govejih živali in predvsem na koži, bi morali tekom pomladi in poletja vsi živinorejci skrbeti, da ne ostane niti ena ličinka podkožnega govejega obada živa pod kožo živali.

Na vrtu

Kopljemo zgodnji krompir.

Prazna mesta takoj prekopljemo oziroma prelopatimo in posejemo z jesensko in zimsko zelenjavo. Sadimo še lahko ohrovt, zimsko endivijo, kolerabice, glavnatu salato. Sejemo pa zgodnje kolerabice, poletno redkvico, jesensko in zimsko redkev in nizki fižol za stročje.

Spravljamo že čebulo šalotko.

Kompostni kup premečemo.

Pri živini

Ako je velika vročina, svinje polivamo z vodo. Tudi kokoši varujemo pred preveliko vročino in jim nudimo vedno svežo pitno vodo. Mlade kokoši hitro rastejo, dobiti morajo zato ne samo mehko krmo, ampak tudi krmo, ki vsebuje snovi, potrebne za tvorbo kosti.

Hleve zračimo. Podnevi naj bo v hlevih temno, da je v njih manj muh. Hleve prebelimo z apnenim beležem.

Pri čebelnjaku

Glavna paša je ta mesec že končana. Točimo strd. Roji navadno že niso več zaželeni, zato jih ne dopuščamo, ako imamo panje s premakljivim satjem. Ako opazimo brezmatični panj, poskrbimo za matico iz panja, ki hoče še rojiti in si vzgaja matice.

Okrog doma

Preglejmo stroje, ki jih bomo potrebovali takoj po žetvi in pri jesenski setvi; ti stroji so: mlatilnice, vejalniki ali čistilni stroji in trijerji.

Skrbeti moramo že za seme za jesensko setev. Zato mlatimo v razdobju, ki je med žetvijo rži in pšenice ter med žetvijo ovsa.

Med žetvijo in po žetvi je najbolj primeren čas za uničevanje in zatiranje poljskih miši.

Evropski gospodarski in finančni položaj

Dopisnik lista »New York Times« poroča iz Basela o letnem poročilu, ki ga je izdala banka za mednarodno obračunavanje. To poročilo se zavzema za opustitev neposrednega nadzorstva nad cenami, produkcijo in trgovino, ki so ga uvedli med vojno in za obnovitev predvojnega sistema cen, ki pa ga mora dobro nadzorovati denarna politika. Objava letnega poročila te banke je vedno zelo važen gospodarski dogodek. Noben drug pregled o gospodarskem razvoju ni tako zanimiv in ne vpliva v toliki meri na mišljenje ljudi, ki delajo evropsko finančno in gospodarsko politiko. Letošnje poročilo je še pomembnejše, ker so imeli sestavljenci na razpolago takšne virov, ki jih nihče drugi nima. Naraščajoči ugled te banke je razviden tudi iz dejstva, da so bili na njenem letnem občnem zboru navzoči ne le guvernerji ali namestniki guvernerjev vseh evropskih svetovnih bank z izjemo Sovjetske zveze, Španije in Portugalske, temveč tudi podpredsednik mednarodne banke za obnovo in razvoj, Robert Garner, zastopnik mednarodnega denarnega sklada Robert Triffin in zastopnika newyorške zvezne rezervne banke ter ameriškega zakladnega ministrstva.

Iz tega poročila je razviden glavni zaključek, da je Evropa že v dokajšnji meri popravila fizično škodo, ki je nastala med vojno, toda nered v trgovini in finančnem stroju zavira njeno obnovo. Poročilo pravi, da je največja zmeta naziranje, češ da bi mogla Evropa z nadaljevanjem medvojnih nadzorstev rešiti povojna gospodarska vprašanja. Za dosego gospodarskega ravnesja so potrebna učinkovitejša sredstva, kot pa je fizično nadzorstvo.

Poročilo nadaljuje: Zato je potrebno povrniti se k onim bistveno finančnim načinom nadzorstva, ki se je v zvezi z mehanizmom cen že ponovno izkazalo kot primeren za uravnavanje plačilnih bilanc in za dosego stabilizacije valut. Banka svari Evropo, da je pri izdelovanju obnovitvenih načrtov šla preko zmogljivosti in ni upoštevala pomanjkanje svojih najnujnejših surovin.

Poročilo nato našteva pet činiteljev, ki so v preteklosti neugodno vplivali na evropsko obnovo. Ti činitelji so prvič: skrajno huda zima v letu 1946/47, ki je škodovala industrijski proizvodnji v Angliji in evropski žitni letini. Drugič: slaba letina v letu 1947. Tretjič: poglobljajoči se razkol med Vzhodom in Zahodom, ki je neugodno vplival na trgovino med obema blokoma. Četrto: nizka proizvodnja v Nemčiji in temu odgovarjajoč pomanjkljiv nemški izvoz. Petič: dejstvo, da je Britanija morala prepovedati zamenjavanje funta v druge valute.

Poročilo tudi prvič navaja podrobnosti o dveh zelo spornih točkah: 1. o pogojih, pod katerimi je prejšnji mesec Mednarodna banka za obnovo in razvoj prodala Mednarodni banki za obračunavanje bone, drugič pa o razpolaganju z naropanim zlatom, ki ga je med vojno kupila od nemške državne banke, ne da bi vedela, da je to zlato naropano. Glede bonov Mednarodne banke pravi poročilo, da so to švicarske dve in pol odstotne obligacije švicarskih frankov, ki so plačljive leta 1954 v serijah. Donos 17 milijonov švicarskih frankov je treba dati na razpolago nizozemski vladi. Čeprav je Mednarodna banka za obračunavanje interno spreminila te bone v ameriške dolarje, ki jih je dobila na razpolago, ko je ameriška vlada preklicala odredbo o zamrznjenju te vsote, je vendar fond postal s tem razpoložljiv švicarski fond in to posojilo pomeni tako prvi poskus, da si je Mednarodna banka najela posojilo izven Združenih držav.

Poročilo pojasnjuje tudi, kako je Mednarodna banka za obračunavanje nevede nabavila zlato, ki so ga Nemci naropali v Belgiji. Ta banka je dobila po naročilu nemške državne banke za okoli 3.800.000 dolarjev v zlatu od švicarske narodne banke kot del rednega plačila po Youngovem načrtu na račun nemških dolgov.

bil odprt prvi letnik kmetijske fakultete na vseučilišču v Ljubljani.

Ob 75 letnici te visoke šole za kmetijstvo na Dunaju moremo ugotoviti, koliko je napredovala kmetijska veda v zadnjem triletnem stoletju. Dalje moremo tudi ugotoviti, kolike važnosti za izboljšanje kmetijstva je kmetijsko šolstvo in to od najvišje do najnižje šole za kmetijstvo.

Pri tem pa moramo tudi ugotoviti, da Slovenci na Koroškem, četudi jih je največ kmečkega stanu, nimajo niti ene nižje kmetijske šole. Ko v zadnjem času večkrat bemo o ustanovitvi nove srednje kmetijske šole za alpske dežele na Tirolskem, ko bemo o raznih novih posebnih nižjih kmetijskih šolah in tečajih, moramo ugotoviti, da imajo med drugim i Slovenci na Koroškem že skoraj 50 let obljubljeni tudi navadno nižjo kmetijsko šolo.

Znanstveniki se obračaja od snovi k človeku

(Napisal Quinci Howe)

Pred kratkim se je zbralo v Chicagu 8000 ameriških znanstvenikov, kjer so čitali, poslušali in obravnavali 1900 znanstvenih razprav z vseh področij. Udeležil sem se tega zborovanja kot dopisnik za Columbia Broadcasting System. Po vsem, kar sem bral, slišal in zvedel iz razgovorov z odličnimi znanstveniki, sem prišel do nekaterih jasnih zaključkov.

Ce se hočem izraziti zelo na široko, potem lahko rečem, da je to zborovanje pokazalo, da najboljši možgani v Ameriki, ki se znanstveno udejstvujejo, delajo v treh splošnih smereh:

1. Večina od njih se prvenstveno posveča vprašanju, kako vpliva znanost na človeško osebnost.

2. Veliko znanstvenikov se posveča tudi vprašanju razmerja med znanstvenikom in njegovo vlado.

3. Nekateri izvajajo zelo specializirane znanstvene načrte, toda celo tisti znanstveniki, ki so navidezno popolnoma zaprti v svoje laboratorije, vidijo, da njihovo delo neposredno vpliva na človekovo osebnost, oziroma na razmerje med znanostjo in družbo.

Predsednik zborovanja Conant iz Harvarda je naglasil v svojem nagovoru človeške vrednote v znanosti. Rekel je, da se bodo morali kemiki in fiziki pričeti umikati biologom in psihologom. Ko so fiziki odkrili atomsko silo, so dosegli končno cilj, po katerem so fiziki strmeli skozi več stoletij. Omogočili so človeku, da postavi silo vesoljstva v službo zadostitve človeških potreb. Človek pa še ni dosegel tega, da bi imel v oblasti in da bi razumel samega sebe tako, kakor ima zdaj v oblasti in razume vesoljstvo.

Malo znanstvenikov si upa glasno povedati, da je nastal, oziroma da nastaja nov konflikt med znanostjo in vero. Dokler se je znanstvenik posvečal proučevanju fizičnega vesoljstva — snovnemu svetu, v katerem živi, se giblje in biva — sta mogli zna-

nost in vera živeti razmeroma v miru. Ko pa pričinja znanstvenik proučevati človeka in njegovo obnašanje, razmerje med človekom in človekom, učinkovanje okolja na našega duha in naše telo, sega na področje, ki ga smatra vera za svoje.

Vedno več znanstvenikov je prepričan, da je treba razvozlati uganko o človeku. Posvečajo se zlasti proučevanju otroka. Več človeških lastnosti, ki se zdijo neločljive od našega značaja, lahko zasledujemo ter jih najdemo v naši okolici, pri prednikih, v družini in družbenih okolnostih. Iz tega pa sledi, da morejo starši oblikovati duše svojih otrok. Vse velike vere so v nekem smislu vedno priznavale to dejstvo in duhovniki vseh ver se zelo trudijo, da bi vplivali na človekovo duševnost v mladostnih letih. Toda kar so v nešteti generacijah delali verni ljudje skoro nekako po naravnem instinktu, skušajo zdaj znanstveniki spraviti v formalni sistem.

Veliko paznjo je človeštvo posvečalo tudi alkoholizmu. Vprašanje kroničnih pijancev je vedno vznemirjalo naše reformatorje. Duhovniki in politiki so skušali reševati to vprašanje z verskimi in političnimi sredstvi in so pri tem dosegali različne uspehe, včasih dobre, včasih slabe. Zdaj pa prihaja znanstvenik, ki vidi v alkoholizmu bolezen. Znanstveniki skušajo podobno reševati tudi druga vprašanja, ki so v zvezi z moralno, človekovim obnašanjem in s človekovim telesom. K študiju človeka spada tudi študij o družbi. Zato so znanstveniki na omenjenem zborovanju govorili o socialnih in političnih vprašanjih. Odkritje atomskega orožja je dalo znanstveniku edinstveno pomembnost v naši družbi.

Tudi znanstveniki, ki se ne pečajo z atomskim raziskovanjem, se zavedajo javnega pomena svojega dela. Načelnik harvardskega observatorija, dr. Harlow Shapley, je pozval svoje stanovske tovariše, naj aktivno posežejo v politiko. Dr. Shapley je eden najodličnejših ameriških znanstveni-

kov. On govori z veliko prepričevalno silo, toda ne bil bi odkrit in pošten, če bi trdil, da govori v imenu večine svojih tovarišev. Ne gre za to, da bi večina znanstvenikov ne imela podobnih političnih nazorov kakor dr. Shapley, toda oni skušajo ostati nad ali izven politične borbe.

Ce je javnost pričakovala, da bodo znanstveniki na tem zborovanju govorili o zdravljenju raka ali prehlada, potem svojih znanstvenikov ne pozna. Na tem zborovanju niso govorili o izumih. Najboljši možgani ameriške znanosti se ne zanimajo za to, kako bi pocenili nylonse nogavice ali izdelovali boljše priprave za pomivanje posode. Njim gre za izume, ki jih potem lahko uporabijo praktični inženirji za izboljšanje naše udobnosti ali za odpravo kake neudobnosti. Edino kar sem na tem zborovanju slišal, je bil nasvet nekega dentista, ki je rekel, da si moraš umiti zobe deset minut po vsaki jedi, kajti sicer je vseeno, če si jih umiješ ali ne. Jaz nisem prepričan v ta nasvet in tudi večina dentistov ne. Toda če se ga hočete poslužiti in če želite biti popolnoma zdravi, potem je to edina stvar, ki sem jo odnesel s tega zborovanja za vašo praktično uporabo.

V Chicagu nisem šel v pričakovanju, da bi kak znanstvenik podal kako sporočilo, ki bi pretreslo svet. Tja me je peljalo le upanje, da bom mogel videti, v kakšno smer se nagibajo naši najboljši znanstveniki. V tem upanju nisem bil razočaran. Naj vam torej povem zaključke, ki sem si jih naredil:

Fizična znanost se umika biološki znanosti.

Namesto snovi postaja človek prvenstveni predmet znanstvenega raziskovanja.

Vedno več znanstvenikov gleda na človeka kot na družbeno bitje. Vsi tisti, ki se specializirajo v različnih znanstvenih strokah, se vedno bolj obračajo k proučevanju socialnih pravic.

jemo na spodnji rob krila. Podoben ožji našitek iz istega blaga lahko prišijemo na prsni, ob vratnem izrezu in rokavcih ter tako ustvarimo skladnost na obleki.

V skrajnem slučaju lahko napravimo iz dveh obnošenih oblek eno novo. Znano je, da se obleka v zgornjem delu (pod pazduho, na hrbtu itd.) najprej strga, medtem

London

ko je krilo še trpežno. Če imamo torej dve obnošeni obleki, eno pisano, a drugo enobarvno, lahko napravimo iz enobarvne primerno dolgo krilo, iz pisane pa jopico in dobile bomo lep poletni »komplet«. Pripomniti je še treba, da je oni del krila, ki pride pod jopico, lahko iz drugačnega blaga, ker se ne vidi.

Ko smo tako »modernizirale« stare obleke in je naša »garderoba« zadobila nov videz, pogledajmo še v našo blagajno, če ta dopušča, da si nabavimo vsaj eno novo prazno obleko. Tukaj bomo seveda posegle po najnovejših modelih. Morda bi kateri izmed vas ugajala ena teh dveh oblek, ki ju vidite na slikah?!

Znameniti tatovi knjig

Posebno mesto med uzmoviči zavzema tatovi knjig in tukaj jih hočemo nekatere imenovati.

Pričnimo koj od začetka. Komaj so leta 1440 pričeli tiskati prve knjige, se je imovitih slojev poprijela strast za zbiranje knjig, in kot so se v prejšnjih stoletjih mehani pri prepisovanju knjig trudili z opešpavanjem prvih črk (inicial), tako so tedaj pazili, da so knjigam preskrbeli lepo vezavo iz ebenovine, z zlatom obrobljene i. t. d. Ta dragocena vezava je predvsem zanimala leta 1492 magistra Silvana iz Kelmorajna. Kot domači učitelj v najbolj imovitih hišah je imel dostop tudi do knjižnice in tako je v teku dveh let pokral 462 knjig, kar je bilo za tiste čase, ko je bila knjiga silno redka, ogromna vrednost. Prodajal jih je na Francosko in v Italijo. Slednjič so ga zasačili pri tatvini nekega lepo vezanega sv. pisma ter ga kratko malo septembra 1492 obesili.

Drugi znan »bukvarski« tat je bil knjižničar Sacgues Milvano na berlinskem kraljevem dvoru. Mesto je dobil na Voltairevo priporočilo. Kraljevi služabniki niso mogli trpeti osvojenega Francoza, čeprav je bil učenjak in je govoril gladko sedem jezikom. Čudno se jim je zdelo leta 1759, da je vsak mesec pošiljal po pošti v Pariz težek zavoj. Ko je nekoč poštar v Berlinu slučajno odprl en zavoj, je opazil v njem dragocene rokopise in knjige s pečati kraljeve knjižnice. Takoj ga je naznanil kralju Frideriku II., ki ga je v navzočnosti Voltaira dobro oštel. Ko pa je po pregledu knjižnice spoznal, da manjka nekaj stotin dragocenih knjig, ga je pogнал za vselej iz pruske države.

Ob istem času se je morala v Londonu pred sodnijo zagovarjati radi tatvine neke lady Dunston, ki je bila plemenitega porekla. Kot vdova je obubožala ter si s tatvino knjig iz plemenitaških knjižnic pomagala. Kot dobro učena ženska je znala ločiti pleve od klenega zrna ter je kradla le prvovrstne knjige, katere je potem za drag denar prodajala, dokler je ni neki lord skrivaj našel, ko je tlačila v svoj posebno veliki žep neko dragoceno knjigo iz njegove knjižnice. Po enoletnem preiskovalnem zaporu se je še dobro zmazala radi tatvine v 192 privatnih knjižnicah, ker se je posrečilo njenim zagovornikom, da so jo zdravniki proglasili za neumno ter jo spravili v norišnico.

Ali hočemo po vrsti nadaljevati z naštetimi teh izrednih tatov, naj pride prvi na vrsto italijanski grof Cavucci della Semola, na vsak način največji tat v tej stroki. Najprej je bil nastavljen v Pisi kot profesor matematike, toda moral je kmalu opustiti to mesto, ker si je svojevoljno povišal plačo s tem, da je prodajal knjige iz vseučilišne knjižnice.

Vkljub temu je dobil kmalu nato službo višjega oskrbnika pariške državne knjižnice in tu je bil v pravem pomenu besede postavljen kozel za vrtnarja. V kratkem času je pokral knjig za pol milijona frankov. Ko ni mogel več prikriti svoje izredne obrti, jo je popihal v London. Tu si je dal izstaviti od odličnih zdravnikov spričevalo, da ima bolezen »kleptomanijo« to je nagnjenje k tatvini.

Splošno je znano od tega kleptomana njegovo odlično delo »Zgodovina računske vrednosti« in svet ga časti. Pri tem pa pozabi, da je bil ta mož prvovrsten uzmovič.

Enako je ravnal nemški filolog Bernhard Thiersch, kateremu so postavili spomenik v njegovem rojstnem kraju, in vendar je ta mož izropal knjižnico v Dortmundu in Halberstadu.

K tem odličnim bukvarskim tatovom moramo prišteti laškega učenjaka, profesorja Zaniboni iz Neaplja, ki je pokral za nekaj stotisoč knjig in jih prodal v Ameriko, odkoder se ne bodo več vrnile.

PRANJE IN LIKANJE UMETNE SVILE

Izkušena gospodinja dobro ve, da se bombaževina in umetna svila ne sme na isti način prati in likati. Vlaga in gorkota vplivata različno na bombaževino in na umetno svilo. Bombaževino mokrota krepí, a svilo slabi. Umetno svilo je treba zato bolj previdno prati in likati. Tudi gorkota prav lahko pokvari svilo, na kar je treba prav posebno paziti pri likanju. Svila se mora prav nalahko malo ovlažiti in likalnik ne sme biti prevroč. Likati se mora nalahko notranja stran tkanine v smeri tkiva.

LUSČENJE TRDO KUHANIH JAJC POD VODO

Lušči trdo kuhana jajca pod tekočo vodo. Čim je jajce skuhan, ga ohladi v tekoči vodi. Poči lupino in zmehčaj jo s tem, da jo mencaš v rokah. Drži jajce pod vodo in začni ga lupiti na debelem koncu, kjer se nahaja pod lupino praznina. Takojšnja ohlajitev pod vodo ima tudi to prednost, da prepreči tvoritev črnega obroča, ki se pri trdo kuhanem jajcu včasih pekaže okrog rumenjaka.

SAMO ZA ŽENSKÉ:

Dolge obleke!

Zakaj pa ne, porečejo nekatere napredne Evine potomke. Druge pa se bodo morda nejevoljno namrdnile ter iskale vseh mogočih izgovorov, s katerimi bi lahko utemeljile dejstvo, da že v naprej odklanjajo dolga krila. — Dolga obleka da ni praktična, ker ovira pri hoji, se bodo izgovarjale. Toda, saj ženska itak ne sme korakati kakor kakšen grenadir, temveč mora lepo nežno drobiti korake. — Da je vroče v dolgi obleki, bodo trdile. Ta izgovor še najmanj drži v našem alpskem ozemlju, saj je večinoma hladno. Posebno letos res ni nobene nevarnosti, da bi se v plaščih ali jopicah zaredili molji, ker so stajno v rabi, vkljub temu, da koledar kaže paletje. — Dolga obleka na-

pravlja žensko starejšo, bodo modrovale tretje. — Brez skrbi, nova moda prinaša toliko ljubkih posameznosti, kot so čipke, našitki, robčki, tesni živetki, nežni rokavčki itd., da vse to poudarja mladost in svežost, če jo po drugi strani z dolgim krilom res morda odvzema.

Dejstvo, da se dolga obleka pri nas še ni mogla uveljaviti, je dokaz, da naš ženski svet ni voljan takoj sprejeti vsako novotarijo. V tem se vsekakor zrcali nekaj dobrega, vendar pa ta odpor ne sme mejiti na trmo. Moda je kraljica, ki vlada ves civilizirani svet. Zatorej nikakor ni mogoče, da bi morda napravila kje izjemo ter predpisala ravno našim ženskam drugačne obleke kakor drugje po svetu. Ne, moda enostavno predpiše nekaj novega in se ne ozira na izgovore. Kdor se ji skuša upirati, ga obdolže nazadnjaštva. Če torej ženske na Koroškem mislijo, da bodo morda lahko one same premagale modo, se varajo, kajti podlegle so ji že ženske po svetovnih središčih, kot so London in Pariz, pa tudi blizu naše zemlje na Dunaju in v sončnem Trstu.

Samo eden izgovorov je morda tehten in opravičljiv, namreč: saj si v tej draginji ni mogoče nabaviti novih oblek. Res je, zato pa bomo zmetale vse obleke iz omar ter najprej premislile, kako bi jih »modernizirale«.

Ce ima obleka širok spodnji rob, kar je pri boljših oblekah slučaj, tedaj problem ni tako velik. Enostavno odparamo rob in ga podložimo z drugim blagom ali s trakom, ki ga v ta namen kupimo v trgovini. Če pa katero obleko ne moremo podaljšati na ta način, si pomagamo drugače.

Vzamemo na primer iz košarice za šivanje kakšen ostanek blaga iste obleke, ga razrežemo v proge in prišijemo ob spodnjem robu. Paziti moramo seveda, če je blago črtasto ali vzorčasto, da oba robova pravilno zložimo ter se tako črte stekajo in vzorci lepo ujema. Če pravilno postopamo, se bo komaj poznalo, da je obleka zdaljšana ter bo izgledala, kot bi bila že ukrojena po novi modi.

Ce pa nimamo niti koščka istega blaga, pogledamo, ali si morda ne bi lahko pomagale s kakšnim drugim blagom, in sicer, če je obleka vzorčasta, vzamemo blago v barvi enega izmed vzorcev, če pa je enobarvna, vzamemo takšno blago, čigar barva se lepo ujema z barvo obleke. Iz tega blaga vložimo odspodaj primerno široko progo. Da pa se ne bi takoj opazilo, da je obleka zdaljšana, napravimo iz istega blaga tudi gumbe in pas ali morda ovratnik in manšete ali našitke, kakor pač zahteva slog posamezne obleke.

Tudi si lahko napravimo drobno nabrani našitek (volano) v obliki pasu in jo priši-

Pariz

Izpod domače lipe

ŠKOCIJAN PRI KLOPINJU

Saj bi bralcem »Kronike« radi večkrat kaj povedali iz našega kraja, toda odkar je vse kulturno-prosvetno delo umrlo, nas ne pretresajo večji dogodki.

Omenimo naj naše otroke prvoobhajance. V nedeljo 6. junija jih je pristopilo okrog 50 k prvemu sv. obhajilu. Proslava tega dne je bila na višku in marsikateremu se je orosilo oko, ko je pomislil nazaj na dni svoje mladosti. V cerkvi sta pozdravili prvoobhajance dve deklici v domačem jeziku. Prvoobhajanci so bili po cerkvenem slavlju odlično pogoščeni tako, da se bodo tega gotovo spominjali.

V četrtek 17. junija pa so šolski otroci naredili pod vodstvom domačih učiteljev izlet v najlepše in najslavnejše kraje naše Koroške. Bili so v Krki, kjer so jim domači bogoslovci razkazali znamenitosti, na Ostrovici so se zamislili v težke boje kmetov z graščaki, ob knežjem kamnu na Gosposvetskem polju so se pa zamislili v čase, ko je slovensko ljudstvo ustoličevalo svoje vojvode in izročalo oblast v njihove roke, da bi pravično vladali. Na vsej poti je šolarje spremljala vesela domača pesem.

Tuji vedno bolj prihajajo v naš letoviški kraj. Tudi večja otroška kolonija je pri Žamanjskem jezeru.

RINKOLE

Po dolgem času se zopet enkrat oglašamo v »Kroniki«, čeprav mislite, da smo že vsi pomrli. Še živimo in pridno delamo; nekaterim hodi še celo ženitev na misel. Perduťov Felje si je mislil: Vse se ženi in moži, zakaj bi se pa še jaz ne. Saj tudi jaz davke plačujem, kakor drugi. To si je pa samo mislil in ni nobenemu povedal, dokler ni bil skrajni čas. Nekega lepega dne jo je kar na lepem zavel proti Šmarjeti. Po hudih šmarjetjskih klancih se je spehal, in ker je bil truden, se je ustavljal pri Kosovih, kjer so imeli brhko Pavlo. Saj tako je pripovedoval. Mi mu seveda ne verjamo več, ker 31. maja je bila poroka in je odpeljal Pavlo pred oltar. Sedaj že vemo, zakaj se je ustavljal ravno pri Kosovih. Ženitovanje je bilo pri Juriju v Šmarjeti. Bilo je veselo in vse dobre volje. Ko pa je bilo vse najbolj dobre volje in živahno, je nevesta nenkrat opazila, da je zmanjkalo ženina. Stara navađa je, da če gre ženin v drugo vas po nevesto, tedaj imajo pravico domača dekleta ukrasti ženina. To se je tudi na tem ženitovanju zgodilo in dekleta so odpeljala ženina k bližnjemu sosedu. Z njimi so šli tudi fantje z godbo. Pri sosedu so peli in se veselili ter zbijali šale, dokler ni prišla nevesta s starešino ponj. Ko je nevesta stopila s svojim spremljevalci v hišo, se je vnel »boj« za ženina. Po stari navadi so se dekleta pogodila z nevesto in dala nevesti ženina pod gotovimi pogoji nazaj. Z godbo, med vriskanjem in petjem so odšli vsi skupaj nazaj k Juriju in se veselili

do konca ženitovanja. Novoporočencema želimo mnogo sreče, zadovoljstva in blagoslova božjega.

SOVČE PRI PODKLOŠTRU

Kot skrito ptičje gnezdo tiči mala vasica v lepi prijazni dolinici. Od zapada jo opazuje razdrapani Dobrač, na vzhodu pa se strmo spušča z bogatimi gozdovi obrasla gora Peč. Na njej se nahaja tromeja. V Sovčah vlada mirno življenje. Le tupatam zaide kak avto ali motor, ne vem če pomotoma. Šolskega poslopja nimamo. Naša mladina mora zato hoditi v polure oddaljeni Podklošter. Imamo pa nad vasjo lepo cerkvico. Ta nikoli ne samuje. Okoli nje stanujejo naši rajni. Tudi mi zahajamo radi notri.

Sovčani se pečamo najraje s poljedelstvom. Hiše so priproste in nepravilno posejane ob obeh straneh ceste, ki se vije skozi vas. Bogastva v pravem pomenu besede tu ne poznamo, vendar ne smete misliti, da so tu doma samo berači. Tu sede tudi precej premožni posestniki.

Prebivalci govore mehko ziljsko narečje, kljub temu se nekateri radi šopirijo z tujo govoricco, uverjeni menda, da se s tem pokažejo bolj kulturne in ugledne... Našopirjene srake!!!

Mladina, željna bolj po udobju, rada zapušča svojo rodno grudo, sili v tovarne in v mesta.

Ker so Sovče obmejna vas, je bilo pred vojno tu precej živahno. Sovčani so radi posejali, kakor tudi drugi, svoje znanca za mejo. Od takih sestankov so bile objestranjske ugodnosti. Vojna je te prijazne sestanke prekinila in onemogočila v škodo vseh. Na jugoslovanski strani stoji močen »železni zastor.« Tu je sploh onemogočeno občevanje. Vse je zamrlo. Vsač prestop je drastično kaznovan... Svobodnejši pa je pogled v Italijo. Tu je normalno življenje.

Ker nam je onemogočeno obširnejše obzorje, zato se pa bolj udeležujemo doma. Za nas Sovčane so najlepši dnevi v letu meseca junija. V tem času imamo svoje vsakoletno »žegnanje«. Da vidite, kako je tedaj vse razgibano tu pri nas! Dopoldne cerkvene svečanosti, popoldne pa holadri, holadra.

Letos nam vreme ni bilo preveč naklonjeno. Lilo je skoro ves dan. No pa kljub temu smo zadovoljni in Bogu hvaležni za dež. Naše polje je zahrepenelo po njem.

Pri naših »žegnanjih« pa zavzema važno mesto »štēhanje«. To ne sme izostati nikjer v ziljski dolini, zato smo vse napravili, da pride tudi ono na vrsto. Okoli 4. ure so se razgubili težki oblaki, sonce je zasijalo in naši fantje so izrabili to priliko, da so hitro zasedli iskre konje ter napadli že pripravljene čeber. Po nekaj »naskokih« je ležal razsut na tleh.

Sedaj je oživel življenje pri Puharju. Mladina, poprej nekoliko nevojnina radi slabega vremena, je sedaj pritisnila na plesni

prostor. Kakor sitni komarji so delali napotje zijavi otroci.

Pozno v noč, zdi se mi v rano jutro, je odmevalo po selu vriskanje in vedno se ponavljajoče melodije od vseh strani zbranih godcev.

Tako je minulo zopet eno leto. Nadejamo se, da bo prihodnje »žegnanje« v boljših razmerah...

OBIRSKO

Naj se po dolgem času spet enkrat oglašimo tudi z Obirskega. Smo sicer daleč, pa vendar z zanimanjem zasledujemo vse, kar nam lepega in zanimivega pišete v »Koroški kroniki«.

23. VI. smo imeli pri nas vedno češčenje, ki je bilo prav lepo obiskano. Dopoldne smo imeli kar štiri sv. maše. G. dekan so po otroški maši izpraševali šoloobvezne otroke verouk. Otroci so pokazali dosti znanja. Pozna se skrbnost gospoda župnika, ki jih z vso ljubeznijo vzgaja in vodi na prava pota, da bodo v življenju sposobni in pošteni ljudje. Vse popoldne smo menjaje molili rožni venec, zvečer pa smo imeli litanije z lepim govorom in blagoslovom.

Istočasno smo tudi obhajali praznik Janca Krstnika, ki je naš cerkveni patron. Prangali pa smo v nedeljo. Spet smo imeli dve maši. Ljudi je bilo res veliko. Domači pevci so na oba praznika prav lepo peli pri vseh sv. mašah.

Škoda, da selske pevke, ki so se sprva najavile za prvo mašo, niso prišle. Seveda taka netočnost in neresnost ni na mestu, posebno ker gre za petje v cerkvi, torej v božjo čast.

Še bolj pa smo bili presenečeni, ko so tudi pri glavni maši in pranganju prepevali le domači pevci. Pa ne, da bi nam domači ne bili všeč. To ne! Le štirinajst dni sem, so govorili, da bo pel moški pevski zbor pod vodstvom g. Hartmana. Fante in pevcevidjo smo sicer videli na koru. Zakaj pa so se skujali, pa res ne vemo. Sicer pa je lepo in prav, da se gostovanje lepo prijavi po ljudeh, ki imajo pri stvari kaj besede. Razna ovinkarjenja pa gotovo niso na mestu.

Veseli smo, če nam zapojejo tedaj tudi neki pevci, ki so morda bolj izurjeni kot smo mi, le takta bi želeli vsaj toliko, kolikor ga tudi med kmeti poznamo.

Neizogibni ples seveda tudi ni izostal. Sicer pa pridno delamo. Sedaj smo že posejali ajdo in s sečo smo tudi že pričeli. Le vreme nam nagaja. Žita pa nam je zadnji sneg precej polegel. Spet s skrbjo zremo v bodočnost. Tudi sadja ne bo veliko in drugo leto bo bolj malo mošta in suhega sadja.

Upamo, da je za enkrat dovolj. Ko bo spet kaj novega, se bomo pa spet oglašili.

Kupite

„Album Koroške“

85 posnetkov s Koroške

Cena 30 šilingov

MAUSER KAREL:

KAPLAN KLEMEN

ROMAN

(Nadaljevanje)

16.

Pred kapelo se ni zganila niti stopinja. Molk je bil globok kakor morje. In v tem molku je Klemen iskal starega Klemena, študenta, razigranega in veselega, iskal je svoje ljube gore, rože in brezbrežno nebo, kamor je nekoč pripenjal svoje misli kakor zvezde.

Nič ni zazvenelo iz molka. Kakor potopljen Atlantida je bila preteklost, mirna, tiha.

Jelka je odšla mimo in zdela se mu je, da je odtrgan čoln, ki ga je zgrabila močna pomladna voda.

Nato se je zagledal v oltar. Omahovaje je vstal in po prstih odšel do oltarne stopnice ter pokleknil.

»Domine, ecce, adsum.«

Gospod, tu sem. Sam vzemi, kar je še ostalo.

In kakor da so zazveneli posrebrni svečniki, je zapela misel v srcu.

»Nisi sam. Veliko jih imaš in vsi so tvoji in moji. Kremenčevi in Jakopinovi, Resnikovi in Koritnikovi. Kdor veliko izgubi, vse najde.«

Čudna, medleča sladkost kaplja v Klemenovo dušo. Sladkost, ki je prepojena s skrbjo za neznane ljudi, za tisoče, ki jih bo v življenju srečal.

Ecce, adsum.

Pokleknil je in spet po prstih odšel. Tiho

je zaprl vrata. Tudi na hodnik je sijalo sonce.

Počasi je stopal proti svoji sobi. Moškaj je nepremično sedel za mizo in se mučil z dolgimi latinskimi stavki iz Tomaževe Summae.

Klemen je vedel, da ta dan ne more študirati.

Kakor iz navade je segel po latinskem svetem pismu in poiskal mesto v sv. Pavlu, ki ga je znal že na pamet.

Bral je z zaprtimi očmi.

»Caritas patiens est, benigna est: caritas non aemulatur, non agit perperam, non inflatur, non est ambitiosa, non quaerit, quae suae sunt, non irritatur, non cogitat malum, non gaudet super iniquitate, concunguet autem veritati: omnia suffert, omnia credit, omnia sperat, omnia sustinet.« — (1 Cor. 13.)

Ljubezen je potrpežljiva, je dobrotljiva: ljubezen se ne hlini, ne dela hudega, se ne napihuje, se ne povišuje, ne išče svojega, se ne jezi, ne misli slabega, ne veseli se krivice, veseli pa se resnice: vse pretrpi, vse veruje, vse upa, vse prenaša.

Na pamet je znal Klemen vse te besede. Stokrat jih je že prebral, v srcu so bile, toda sebi ni veroval, da je mogel nekdo tako lepo zapisati. Moral jih je brati, da je videl, da so resnično zapisane.

Ko je Moškaj vstal in odšel na hodnik, je Klemen poljubil sveto pismo in ga s tresočimi se rokami porinil nazaj med druge knjige.

Nato je segel po dnevniku, v katerega je zapisoval doživlja iz »Sibirije«.

»Zaprl sem zadnja vrata in ogradil sem se z zidom. Trnje sem, pa bi rad rodil grozdje.«

Rad bi bil kruh in sol za vse, ki so reveži.

Rad bi bil voda vsem, ki so žejni. Vsaj voda, če sem preslab za vino. Naj me razjedo skrbi za druge, da bom prodal svoje

življenje za najvišjo ceno. Vse svoje sile hočem posvetiti barakarski koloniji, posebno otrokom. Tako mi Bog pomagaj!«

Odložil je pero in zdelo se mu je, da je z nekaj besedami začrtal svoj pot.

In kakor da se je ustrašil velike naloge, je skoraj na glas dejal:

»Nikogar nimam. Zato sem sam, da bom lahko vseh. Deo gratias.«

Zaprl je dnevnik in se zagledal skozi okno.

Pomladni vetrovi so topili sneg. Ni mogel strpeti. Odprl je okno in se nagnil čezenj. Ko se je zravnal, je zadihal, kakor da so pomladni vetrovi šli skozenj, odnesli vse težke misli in pustili v njem samo duh po zvončih, kurjicah, trobenticah in po grmičastih velikonočnicah.

Caritas omnia sustinet.

Ljubezen vse vzdrži.

Klemen se je spet z ihto vrgel v študij. Poleg predmetov na univerzi je preštudiral sociologijo, delavska gibanja, lotil se je celo psihologije. Vsemu bi rad prišel do konca.

Barakarska kolonija je bila središče njegovih misli. Ni zamudil trenutka, da ne bi storil koraka naprej v svojih načrtih.

Študij in načrti so mu vzeli ves čas. Zvečer ni legel nikoli pred deseto. Ko je Moškaj legel, se mu je zdelo, da so se mu misli šele prav odprle. Hrepenel je, da bi se dokopal do načrta, ki bi bil izvedljiv, s katerim bi mogel brez skrbi stopiti pred svojega škofa.

»Prezvišeni, našel sem rešitev.«

Vse v njem je trepetalo ob misli, da bi se ordinarij vnel za njegov načrt. Misel na uspeh ga je upijanjala. Stokrat na dan je skušal devati samega sebe nazaj.

Festina lente! Hiti počasi!

Ali niso morda vsi ti načrti računi brez krčmarja? Kaj, če se mu škof samo prijazno nasmešne in ga ošine s svojimi vodeno modrimi očmi.

Znaki pretekle vojne počasi izginjajo tudi v Celovcu. Dolgo je to trajalo, da so začeli popravljati in graditi. Ta gradbena počasnost in brezbriznost res ni delala posebne časti glavnemu mestu Koroške, da je po treh letih bombardiranja izgledalo skoraj tako, kot prvi dan po bombardiranju.

Na živilskem trgu vlada velika živahnost in smo letos precej dobro založeni z zelenjavo. Gospodinje so najbolj vesele čebule, ki se sedaj dobi v prosti prodaji in stane 5 šil. kilogram. Prva zelenjava je bila draga, sedaj pa so že padle cene in so se pocenile zlasti kumare, grah in solata. Prve kumare so bile 7.80 šil. kg, sedaj so šle pa na 4 šil. za kg. Tudi češnje smo dobili in so bile prve po 8 šil., domače pa so bile v ponedeljek 6.20 za kg. Drag je prvi krompir in sicer 1.40 za kg. Limon je zadosti in so po 60 grošev komad. Ker smo že pri živilskem trgu, naj omenimo še to, da bo od 1. julija naprej živilski trg na Benediktinskem trgu, kamor se bodo branjarji presečili z vso kramo.

Po zamenjavi novega šilinga so izložbe po trgovinah dobile čisto drugo lice. Vse polno se že dobi raznovrstnega blaga kot na primer: srajce, obleke, perilo, brisače, posteljne odeje in drugih stvari, za katere je bila še pred pol leta stiska in se jih je težko dobilo. Stvari se dobijo na »Lieferzusage«, ponekod pa tudi že v prosti prodaji. Dalje se dobijo motorna kolesa in kolesa, celo že na obroke, vse v prosti prodaji. Tudi z železnino je sedaj že veliko boljše, kar pride v poštev zlasti za naše podeželje. Dobé se vse vrste žarnic, električnih svetilk, likalniki, žica in druge električne stvari.

Na jhujska stiska je sedaj za meso in so mesnice skoraj kar stalno zaprte, ker mesarji nimajo nobenega mesa.

Deželno gledališče je sedaj zaprto in je sedaj v gledališču kino. Trenutno igra ameriški film »Zaprto nebo«, ki ga je vredno pogledati. Film je v nemščini. Od kulturnih prireditelj naj še omenimo Haydnov oratorij »Stvarjenje«, ki ga bodo izvajali v nedeljo 4. julija ob 20 uri v mestnem gledališču. To bo gotovo ena prvovrstnih glasbenih prireditelj.

Iz tiskarne »Carinthia«, kjer tiskajo nakaznice, je bilo ukradenih 1635 živilskih nakaznic za 43. periodo. Neznani človek, ki jih je odnesel, je bil tudi šaljiv človek, ker je pustil listek z napisom: »Postrezite si sami!«

»Gospod Gornik, prvo je študij. Načrte prepustite drugim.«

Kaj naj bi tedaj odgovoril?

Klemen sam ne ve. Samo lista po dnevniku in pregleduje skice. Kapelica bi stala na prostem med Zajčevu in Sernjavskijevo barako. Stolp bi bil majhen. Glavno, da bi bila kapelica dovolj prostorna. Tudi zakristija je lahko prav majhna. Iz zakristije bi vodila vrata v stanovanje. Preprosta sobica in prostorček, kjer bi bil lahko sam v urah, ko bi pristinila samota in morda še razočaranja.

Razočaranja. Ob teh se je Klemen velikokrat ustavljal. Sladkosti duhovniškega življenja, o katerih je sanjal, ni še občutil. Od vsepovsod se mu je rogala samo trdota, trnjeva pot. Počasi se trgajo tople vezi, vedno jasneje vidi, kako bo nazadnje osamel.

Kakor težka pest prihaja Resnik.

Prekleti črnuh!

Hinavsko se smeje Križnar, z rokami v hlačnih žepih.

»Lahko govoriš o potrpljenju, ko si sit in lepo opravljen. Tisti naj govori o revščini, ki jo sam okuša. Ko boš brez pare v žepu, ko ti bodo zaprta vsaka vrata, ko te bodo otroci prosili za kruh, pa ga ne boš imel, tedaj se ti bo ustavljal jezik.«

Krohota je mu pritrjuje Koritnik.

»Ha, še slabši bi bil, ko bi živel kakor mi živimo.«

Veselej, kadar misli Klemen na svoje načrte, pritava strah z njimi, pridejo Resnik, Križnar in Koritnik.

In stojijo pred njim kakor sodniki, kakor tožniki.

Zašli smo. Kdo je kriv?

Globoko socialen je Vesovnik. Tisočake daje za reveže. Z debelimi črkami tiskano stoji njegovo ime v časopisih. Najslabše je plačeval delavce. Debel in masten, z visokim glasom je stal v skladišču, kjer smo nakladali vreče. Samo kavo smo imeli za zajj

